

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་པོ་དང་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་མིན། འོན་ཀྱང་དབུ་མའི་ལམ་ནི་པོད་རྒྱའི་གནད་དོན་
སྲེལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཡག་ཤོས་དེ་ཡིན།

དབུས་པོད་མིའི་རྒྱིག་འཇུགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་པོད་ཐོག་སྲེལ་བའི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོར་ལན་འདེབས།

དབུས་པོད་མིའི་རྒྱིག་འཇུགས་ཀྱི་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས།

ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་འདྲ་མ་སྐྱིང་ལ་ཉི་མ་གར་བ་ལྟ་བུ་སྤྱད་མོས་འགོ་བས་བྱུང་བ་མི་ཡོང་། ཁོང་གི་ཐུགས་རྗེ་དང་།
འཕྲིན་ལས་ཀྱི་འོད་ཟེར་ས་སྤེང་ཐམས་ཅད་ལ་བྱུང་བས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ཞིང་རྒྱས་པ་བྱུང་།

མན་རྩེ་གོང་མ་ཁང་གི་ཡིས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱབས་བདུན་པར། (1230)

སྒྲིབ་བརྒྱུ་སྒྲིབ་

༡། །རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་པོད་སྐྱོར་སྐྱེལ་བའི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ལན་འདེབས་ནང་པོད་ཀྱི་དྲུ་ལའི་སྐོ་མ་སྐྱུ་ཕྱེང་བཅུ་བཞི་པ་
ཁྲིམས་མཐུན་ངོས་འཛིན་ནི་པེ་ཅིང་གིས་ངོས་འཛིན་དང་ཚོག་མཚན་སྤྱད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཡོད་ཅེས་བཤད་པ་དེའི་ཐོག་ནས།
མ་འོངས་པར་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་སྐྱེའི་ཡང་སྤྱད་ངོས་འཛིན་བསྐོ་གཞག་གཉེན་རྒྱུའི་འཆར་
གཞི་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། དེས་མ་ཚད་ཁོ་པ་ཚོས་པོད་ཀྱི་ས་ཁམས་དང་པོད་མིའི་བསམ་སྣོའི་བདག་དབང་དང་བཅས་པ་རྒྱ་
གཞུང་ལ་ཡོད་ལུགས་ཀྱང་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད།

དེ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམ་ཚུངས་དེ་དག་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ནས་ཚོར་སྤང་ལན་འདེབས་དྲག་པོ་ཡོང་ངེས་ཡིན། དེ་ཡང་
པོད་མི་ཚམ་མ་ཡིན་པར་གནའ་དུས་ནས་བཟུང་པོད་ཀྱི་ནང་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་མཉམ་སྦྲིད་ཀྱི་དང་མཁུ་གི་ནང་པ་ས་ལ་མང་པོ་
དང་། དེ་བཞིན་དེང་སྐབས་ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་དྲུ་ལའི་སྐོ་མ་སྐྱུ་གི་དྲུང་ནས་གསུང་ཚོས་ལུས་ཏེ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་བའི་
གང་ཉིད་ཀྱི་སྒྲོབ་མ་ཆེས་མང་པོ་འཛམ་གླིང་ས་ཕྱོགས་གང་སར་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་དང་འཛམ་གླིང་གི་ཕྱོགས་གང་སར་
ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་དྲུང་ནས་གསུང་ཚོས་ལུ་བར་ཡོང་མཁུ་གི་རྒྱ་རིགས་ནང་པའི་གྲངས་འཕོར་ཇི་ཆེར་
འཕར་བཞིན་ཡོད། དེ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དཔུང་ཤེད་ཀྱི་སྤྱད་བྱས་དེས་སྣོ་རྒྱ་ནག་རྒྱ་མཚོའི་ཐོག་བདག་དབང་དམ་ཚུངས་ཀྱི་དཔ་
དང་འདྲ་བར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཁོང་ཁྲོ་སྒྲོང་ངེས་ཡིན།

ལན་འདེབས་འདྲིའི་ནང་སྐར་ཡང་གནད་དོན་འདི་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡོད་པའང་བསྟན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་
གིས་ད་བར་དཔུང་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱད་བྱས་ཁས་ལེན་བྱས་མེད། འོན་ཀྱང་པོད་རང་བཙན་མི་ཚོར་པར་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་འོག་ཏུ་
པོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཚོར་པའི་པོད་མིའི་བསམ་འཆར་འདི་ལ་སྐྱོ་གྲོས་ལུན་པའི་རྒྱ་མི་རིགས་
ཚོས་དཔུང་ཞིབ་ཡག་པོ་བྱས་ཆོ། དེའི་ནང་པོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་། མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོར་བརྟེན་འཛིན་ག་
དང་། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ལའང་མངའ་ཁོངས་གོང་བུ་གཅིག་གུར་གྱི་སྤྱད་སྒྲོབ་བཅས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་བསྟན་
ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང། ད་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཙོན་འཇུག་འོག་ཡོད་པའི་ནོ་བེལ་ཞི་བདེའི་གཞེངས་ཉམས་བཞེས་སྤྱིང་མཁུ་ལིའུ་
ཞའོ་སྐོ་གཙོས་པའི་ཕྱི་ནང་གི་རྒྱ་རིགས་མཁུ་པ་སྐར་ལས་མང་བཞིག་གིས་ཞི་བའི་གྲོས་གཞི་དེར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་ཡོད། ཁོང་
ཚོས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་“པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་ཀྱི་དཔེ་བསམ་འཆར་དོན་ཚན་བཅུ་གཉིས་”ཞེས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཡིག་ཆ་
ཞིག་སྐྱེལ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔུང་མའི་ལམ་གཞིར་བཟུང་ནས་པོད་མིའི་མངོན་འདོད་སྐྱབ་ཐབས་བྱས་ཆོ་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱ་དཀར་
ནག་གཉིས་དབར་ཕན་ཚུན་འཐབ་བྱས་ཐོག་ཡིད་ཆེས་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་པ་མ་ཟད། ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚམས་སྤོངས་ཀྱི་དང་།

སྤྱིགས་གཉིས་ཀྱི་དམག་དཔུང་ཕན་ཚུན་དབར་གཏོང་བྱུག་གི་གནས་ཚུལ་མི་ཡོང་བའི་ཁེ་ཕན་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་གཞུང་གོང་འཕེལ་སྐྱེལ་འདེད་ཡོང་རྒྱ་མ་ཟད། ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱུང་ཆེན་ཡོངས་སུ་ཞི་བདེ་ཡུན་གནས་བརྒྱན་ཐུབ།

དེ་ལྟར་བྱའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་བོད་དེ་རྗེས་བཞིན་སྤྱི་ཡོད་དེ་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་ནང་པ་རྣམས་ཀྱི་ནང་ཚོས་སློབ་གཉེར་བྱེད་ཡུལ་གྱི་སྡེ་གནས་ཤིག་ཏུ་འགྱུར་རྒྱུ་དང་། དེས་དེ་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་པའི་དཔལ་ཡོན་ཆེས་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་དང་། ཕན་ཚུན་དབར་དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་གཞུང་བརྗེ་ལེན་བཅས་གང་ཅིར་ཕན་ཐོགས་ཡོང་རྒྱ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཅུ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་ཡིན་ན། རྟོང་ཀོང་མི་མང་ཚོའི་སེམས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོང་ཚོར་ཡང་བརྗེ་འཛོག་བྱེད་རྒྱ་རེད་སྟེ་སྤྱི་ཡོད་ཚོར་སྤྱི་ཡོད་པོ་ཞིག་ཡོང་ངེས་ཡིན། བོད་མི་རྣམས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱི་ཞིག་ཐོབ་ཆོ། རྟོང་ཀོང་མི་མང་ཁྲིད་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་བསམ་སློབ་བརྒྱུར་གསོ་ཐུབ་པས་མ་ཚད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྲིད་འཛོན་ཞིས་ཅིན་ཕིང་གི་ཀྱང་གོའི་ཡུགས་འདུན་ཞིས་པ་ཁ་ཡོད་ལག་ཡོད་ཡིན་པ་དངོས་སུ་རྟོག་ཐུབ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་འདི་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱུང་ཆེན་ཁྲིན་ཡོངས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་ཐང་གལ་གནད་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། བཟུ་གཞིག་གཏོང་བྱུལ་ཞིག་མིན་པར་ངོས་འཛོན་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པ་ཡིན་ན། རྟོང་ཀོང་མི་མང་གིས་མ་འོངས་པར་ཁོང་ཚོའི་གནས་སྤངས་བོད་དང་གཅིག་མཚུངས་ཆགས་རྒྱུའི་ཞེད་སྣང་བྱེད་པ་དེའང་སེལ་ཐུབ་རྒྱ་རེད།

དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་དྲང་བདེན་གྱི་མངོན་འདོད་རྣམས་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཡིན་ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་ཆེ་མཐོང་ཆེ་རུ་འགྲོ་ངེས་ཡིན། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཨ་སྤོར་ས་ལ་མང་པོ་འགྲོ་སོང་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་གི་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེ་རུ་གཏོང་ཆེད་འཇམ་སྐྱོང་ཁྲིན་ཡོངས་སུ་ཁྲུང་ཅིའི་སློབ་གཉེར་ཁང་འཇུགས་མ་དགོས་པའི་ཁེ་ཕན་ཡོད། དེས་ཀྱང་མ་ཚད། ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་དྲུང་ནས་གསུང་ཚོས་ལུས་ཏེ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་བའི་སློབ་མ་ས་ལ་མང་པོས་བོད་དུ་སློབ་གཉེར་ཆེད་དུ་ཡོང་རྒྱ་དང་། ཆབས་ཅིག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བག་ཆགས་བཟང་པོ་ཞིག་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཆེ་མཐོང་དང་མིང་གྲགས་ཡོང་བའི་ཆ་རྒྱུན་བརྒྱན་ཐུབ་རྒྱ་རེད། དེས་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲག་ཤུགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སློབས་ཤུགས་ངོམས་པ་ལས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་དྲང་བདེན་གྱི་ལམ་ནས་སེལ་ཐབས་བྱས་ན། རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་ཀྱི་དགོས་འདུན་ལྟར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་བརྗེ་འཛོག་ཐོབ་རྒྱ་དང་། ཆ་རྒྱུན་འདིའི་འོག་རྒྱ་ནག་འཇམ་སྐྱོང་ནང་དུ་སྡེ་བྲིད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་རྒྱང་སློབ་ཀྱི་གོམ་སྐབས་གསར་པ་ཞིག་སློབ་ཐུབ།

དོན་རྒྱུད།

ཀྱུ་ནག་གཞུང་གིས་འདི་ལོའི་ཕྱི་ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡ ཉིན་ལྷ་སར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དབུ་བརྒྱུས་ནས་ལོ་ངོ་ལྔ་བརྒྱ་འཁོར་བའི་དགའ་སྟོན་སྲུང་བཅི་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། དགའ་སྟོན་དེའི་ཉིན་གསལ་སྟོན་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐངས་དུག་པ་ ༢༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༤ ནས་ ༢༥ བར་པེ་ཅིང་དུ་འཚོགས་ཡོད་པ་དེར། ཚོགས་འདུ་འདིར་ཀྱུ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཞིས་ཅིན་མིང་གཙོས་ཏང་སྲིད་དམག་གསུམ་གྱི་འགོ་བྱེད་རྣམས་ནས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཡོད།

ཚོགས་འདུའི་སྐབས་ཀྱུ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཞིས་ཅིན་མིང་གིས་བཤད་དོན་ “བོད་ཀྱི་ལས་དོན་གྱི་དམིགས་སུ་དང་ལུགས་རྒྱག་ས་དེ་ངེས་པར་དུ་མེས་རྒྱལ་གཅིག་གྱུར་སྲུང་སྐྱོང་དང་མི་རིགས་མཐུན་སྦྲེལ་ལ་ལུགས་སྟོན་རྒྱག་པའི་ཐང་བཞག་ནས་སྤྱི་ཚོགས་དུས་བབ་རྒྱུན་མཐུན་བརྟན་སྡིང་དང་། ཡུན་རིང་བརྟན་སྡིང་། འོས་ཡོངས་ནས་བརྟན་སྡིང་བཅས་མངོན་འགྱུར་བྱ་རྒྱུ་དེ་ལྷོག་མེད་ཀྱི་ལས་འགན་ཞིག་ལ་བརྩིས་ནས་.....ཕྱོགས་བསྐྱུས་རྣམས་ལུགས་བཏོན་ཏེ་ཁ་ཕྲལ་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱ་དགོས།” ཅས་བཤད་ཡོད།

དེ་ཚོ་ཚང་མའི་མང་གཞིའི་གསལ་བཤད་ཀྱུ་ནག་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་བོད་སྐོར་ལ་ཡིག་ཆ་དཀར་པོ་ཞིག་བཏོན་ཏེ་བྱས་ཡོད། ཡིག་ཆ་དཀར་པོ་དེའི་ནང་ཁོང་ཚོས་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལུ་མཐུན་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཆབ་སྲིད་ཐོག་དམ་བསྐྱགས་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་རྒྱུར་བྱེད་རྒྱུ་བསྐྱར་ནན་གྱིས། དེ་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་གི་མ་རེད་ཅས་གཙོ་བོར་དུ་བཀོད་ཡོད།

རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་བྱུ་བའང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་དེབ་འདི་ཀྱུ་ནག་གི་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཐད་སྐོར་བུང་སྐྱོང་མེད་པའི་ཚོད་སྡེད་ལྷུག་པོ་བུང་རྗེས་བཏོན་པ་ཞིག་རེད། ཚོད་སྡེད་དེའི་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་མཐུང་ལ་ལྷུང་བའི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་དང་རྒྱལ་གཅིས་རིང་ལུགས་ཟེར་ལྷ་བ་མཁའ་གསལ་འཛིན་བྱེད་མཁུ་གྱི་མཁུ་པ་ཚོས། རྒྱ་མི་རིགས་ལས་དེ་མིན་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་གནས་བབ་དང་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་བཟོ་དགོས་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་མི་འབོར་མང་བའི་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་བྱིད་སྲིད་བཟུག་ནས་མེད་པ་བཟོ་དགོས་པའི་བསམ་འཆར་བཏོན་པ་དང་། དེ་མིན་ཁག་གཅིག་གིས་བོད་ལྷ་བུའི་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཆེ་ཁག་དེ་ཚོ་རང་སྐྱོང་སྡེ་ཚན་རྒྱུང་དུ་ཁག་ལ་དབྱེ་སྡེ་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་སི་ཁོན་སོགས་ཀྱི་མངའ་འོག་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཅས་པའི་བསམ་འཆར་བཏོན་ཡོད།

མཐུང་ལ་ལྷུང་བའི་འདོད་ཚུལ་དེ་ལ་མོས་མཐུན་མེད་པའི་རྒྱ་ནག་དམར་པོ་གཞུང་གི་མཁུ་པ་ཁག་གཅིག་གིས་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱི་བུང་བརྒྱུ་བཞི་པ་དག་ལ་བརྩིས་པ་ཡིན་ན། བོད་མི་ཚོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མི་དགའ་བ་དང་། སེམས་ཐག་རིང་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་རེད་ཅས་ཚོད་པ་བྱས་པར་མ་ཟད། ཁོང་ཚོས་མ་འོངས་པར་“ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་གཉིས་” ཆགས་པ་ཡིན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་དོ་ཚོ་པོ་ཆགས་རྒྱུ་རེད། དེ་ལྟར་མི་ཡོང་ཆེད་རྒྱ་ནག་དམར་པོ་གཞུང་གིས་ཏུ་ལའི་ལྷ་མའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་ད་ལྷ་ནས་ཁོང་དང་མཉམ་དུ་འབྲེལ་ལམ་དམ་ཟབ་བྱེད་དགོས་ཚུལ་གྱི་བསམ་འཆར་བཏོན་ཡོད།

འདོད་ཚུལ་འདི་དག་ཁྲུང་ས་སྐྱེལ་བྱེད་ཆེད་ཀྱི་ནག་གཞུང་གིས་པོད་སྐོར་ལ་སྐྱེལ་བའི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་དམར་པོའི་
 ལྟ་བུའི་གྱི་རྩོག་ཟིང་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བཟོ་བཅོས་རིང་ལུགས་ཡོངས་སུ་རྩོགས་པ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། “པོད་འཕེལ་རྒྱས་འགོ་ལམ་གྱི་
 ལོ་རྒྱུས་གདམ་ཀ” ཞེས་པའི་འགོ་བརྗེད་འོག་ཀྱི་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོ་ནས་བརྒྱུད་ད་ལྟ་བར་ཅི་བྱ་
 གཏོལ་མེད་དུ་གནས་པའི་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐོག་ དོན་དངོས་གནས་ཚུལ་གཞིར་བཞག་གིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུ་ལས་རྩོག་སྐྱེ་བོད་
 ཀྱི་བདག་དབང་དང་བྱས་རྗེས་ཀྱི་ངོ་སོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཡོད་ལུགས་དང་། བྱས་ཉེས་ཡོད་ཆེད་“ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་”ལ་ཡོད་
 ཚུལ་བསྟོན་འཇུགས་བྱས་ཡོད།

ཡིག་ཆ་དཀར་པོ་འདི་ཀྱི་དམར་གཞུང་གི་འགོ་བྱིད་ཁ་གས་ཀྱིས་ཉེ་དུས་ཏཱ་ལའི་རུ་མའི་ཡང་སྲིད་ངེས་པར་དུ་ཕེབས་
 དགོས་ཞེས་“བཀའ་བཏང་ཡོད་པ་”དང་། པོད་རང་སྲོད་རྗེས་ཟེར་བ་དབུ་བརྟེས་ནས་ལོ་ལྟ་བུ་འཁོར་བའི་དུས་དྲན་ཕྱི་ལོ་
 ༡༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡ ཉིན་ཚོགས་ཉེར་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་འགྲེམས་སྐྱེལ་བྱས་ཡོད། དེའི་ཐོག་ནས་ཁོང་ཚོར་པོད་ཀྱི་
 བདག་དབང་ཤོར་དོགས་ཀྱི་སེམས་ཁུལ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་མི་ལོ་དུག་རྩེའི་རིང་པོད་ལ་དབང་རྒྱུར་
 བྱས་ཡོད་ཀྱང་། པོད་མིའི་སེམས་ནང་ལ་མོང་ས་ལ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་ནི་རྒྱར་བཞིན་སྲིད་གི་ནོར་བུ་ལྟར་གནས་ཡོད།
 ལ་མོང་ས་མཚོག་ལ་ནམ་ཡང་འགྱུར་བ་མེད་པའི་དད་པ་དང་ཡོད་ཆེས་བྱེད་མཁན་ཁྲོད་ལ་མོང་ས་མཚོག་གཏན་ནས་མཇུག་མྱོང་
 མེད་པའི་མི་རབས་གསུམ་པ་རྣམས་ཀྱང་ཚུད་ཡོད། ཁོང་ཚོས་ལ་མོང་ས་ལ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་ལུ་མཐུད་དེ་པོད་མི་
 མང་གི་དབུ་བྱིད་གནད་དོགས་པའི་རེ་འདུན་དང་། པོད་མིའི་གཞི་རྩའི་འགོ་བཞེད་ཐོབ་ཐང་གི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
 གཉིས་ནས་པོད་རང་སྲོད་རྗེས་ཟེར་བ་དང་། དེ་བཞིན་པོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་མིང་ཙམ་གྱི་རང་སྲོད་སྲུང་བ་དེས་པོད་མི་
 མང་གི་གཞི་རྩའི་རང་དབང་གི་མངོན་འདོད་དང་། རང་སྲོད་གི་རེ་འདོད་ནམ་ཡང་ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་མེད། དེས་མ་ཆད།
 རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ནས་རྒྱ་དམར་གཞུང་ལ་ཞི་རྒྱུ་བྱེད་མཁན་པོད་མི་དེ་དག་གིས་རང་ལུལ་ལ་རྒྱར་ལས་ལྷག་པའི་རང་
 དབང་དོགས་པའི་འཕོད་རྒྱ་ཚོར་ལུགས་ཆེན་པོས་བརྒྱགས་ཡོད།

ཡང་སྲིད་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་སྐྱུར། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ཐོག་འཛིན་པའི་ལྷོ་པའི་འཆར་གཞི།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་པོད་ཀྱི་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་མཚོག་གི་སློབ་འདུགས་དབང་སྐྱུར་གྱི་འདོད་ཡོད་ཀྱང་། སློབ་འདུགས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱི་ཤུགས་རྒྱུ་ལྷན་ཁྲུབ་ཚད་ཆེ་ཆེར་བཞུགས་ཏེ་རྒྱ་ལ་སློབ་ཐོག་སྤར་མ་གྲགས་པའི་གཟི་བརྟེན་དང་ཆེ་མཐོང་འདྲེན་པ་གནང་མཁན་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤེང་བརྒྱ་བཞི་པ་ཆེན་པོར་ཁོ་པ་ཚོས་འབྲེལ་བ་ལྷུ་འདོད་མི་ཤེད་པ་དེར་རྒྱ་མཚན་གཙོ་བོ་གཉིས་ཡོད། དང་པོ་ནི། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་པོད་དང་། རྒྱ་ནག་སོག་པོ་བཅས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་ཐོག་པོད་ཀྱི་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མའི་སློབ་འདུགས་ཀྱི་གལ་ཆེའི་གནས་བབས་ཞིག་ཡོད་པ་དང་། ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་རིམ་པས་སོག་པོའི་ཁྲུང་དང་། མན་རྩའི་དབར་ཞི་བདེ་བསྐྱེད་གནང་བ་དེར་ཐུག་ཡོད། རྒྱ་མཚན་གཉིས་པ་ནི་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མའི་ཤུགས་རྒྱུ་ལྷན་དང་རྒྱ་བ་སྐྱེར་མེད་པར་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་སློབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལ་གཏན་དུ་དབང་སྐྱུར་གྱི་ཐབས་མེད་པ་ཁོ་རང་ཚོ་ནང་ཁྲུལ་ནས་ཀྱང་ཚོད་དཔག་གྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་རེད།

ཆེད་གཏེ་ཁྲུང་གིས་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་བརྒྱ་གསུམ་པའི་ནང་སོག་པོའི་དྲ་དམག་རྩ་ཐང་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཤོག་ངོས་ཐོག་འདྲེན་པའི་དུས་སྐབས་ནས། སོག་པོའི་ཁྲུང་གི་བསམ་སློབ་ནང་རྒྱ་སྤྱི་འགོ་བཞུགས་པའི་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་ཤོད་བྱ་གཅིག་གྱུར་དང་མཐུན་སྒྲིལ་དམ་ཟབ་ཡོད་པ་གྱེད་པར་རིག་གཞུང་དང་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་ལྟེན་ཞིག་ངེས་པར་དུ་དགོས་པའི་བསམ་ཚུལ་ལྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་ཐོག་མར་གོ་དཀ་ཁྲུང་དང་། དེ་རྗེས་ཀྱུབ་ལའི་ཁྲུང་གིས་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡོད་ས་རྗེས་གོང་བྱ་གཅིག་སྒྲིལ་གྱེད་པའི་རྒྱ་ལྟེན་དེ་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱེད་ཡིན་པ་དང་། སྤྱིགས་མཚམས་ཀྱི་རྒྱ་ལྟེན་པའི་ཚོས་ལུགས་ངེས་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་སྤར་ལས་སྲ་བརྟན་དུ་གཏོང་ངེས་ཡིན་པའི་ངེས་ཤེས་རྙེད་ཡོད། དེ་ལྟར་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱེད་རྒྱ་ནག་ནང་སོག་པོ་གོང་མའི་ལོ་བྱང་གི་ཚོས་སྤྱི་ལུགས་སྤངས་པ་དང་། པོད་པའི་ལྷ་མ་སོག་པོ་གོང་མའི་དབུ་ལྷར་བསྐྱེད་ཡོད། དེ་ལྟར་ལྷ་མས་ཡིན་པ་དག་ལ་ཚོས་ཀྱི་སློབ་སྦྱོན་དང་ཐུགས་སྦྱོན་གནང་བ་དང་། ཡོན་བདག་གིས་ལྷ་མའི་མངའ་ཁོངས་ལ་སྤྱང་སྤྱོད་ཤེད་པ་སྤྱི་མཚོད་ཡིན་གྱི་འབྲེལ་བ་འགོ་རྒྱུགས། ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤེང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོས་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱེད་ཐོག་མར་གོང་མའི་ལོ་བྱང་གི་ཚོས་ལུགས་ནས་སོག་པོའི་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་སྤྱི་བསྐྱུར་གནང་མཛད། ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤེང་བཞི་པ་ཡིན་ཏེ་རྒྱ་མཚོ་སོག་པོར་སྐྱེ་འབྱུངས་པ་དང་། དུས་དེ་ནས་བཟུང་སོག་པོ་ཡོད་ས་རྗེས་ཀྱིས་པོད་ཀྱི་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མར་ཚད་ལས་འདས་པའི་དད་ཀྱས་ལྷུ་བཞིན་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་སོག་པོ་ཉེ་པོད་ཀྱི་འགོ་གཙོ་གྱི་ཕྱིར་ཁྲུང་གི་ཐུག་རྒྱུས་ལྷུས་ཏེ་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤེང་ལྷ་པ་སློབ་ཐུང་རྒྱ་མཚོ་པོད་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་ཀྱི་མངའ་བདག་ཏུ་བསྐྱུར་ནས་མཚོད་ཡིན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཚད་གཞི་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་བསྐྱེད་པ་རེད།

སོག་པོས་པོད་ཀྱི་ཡ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མར་དད་ཀྱས་ཡོད་པ་དང་། མན་རྩ་གོང་མའི་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་དུ་སོག་པོའི་སྤུན་གཙུག་འགོག་དགོས་པའི་གནས་སྤངས་གཉིས་ཀྱིས་འོག་པོད་སོག་མཚོད་ཡིན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་སྲིད་

མིན་གྱིས་བཤད་དོན། “དྲ་ལའི་ལྷ་མ་རྒྱ་ནག་ལ་ཐངས་གཅིག་བསྐྱབས་པ་ཙམ་གྱིས་ཤོད་པ་ཚང་མ་སློབ་ལྟ་བུར་གྱུར་གྱུ་རེད།
སྐབས་དེར་སོག་པོ་ཚོས་ཀྱང་ཤོད་པའི་སློབ་ཤིང་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པ་མ་ཚད། རྒྱ་རིགས་མང་གཙོ་དོན་གཉེར་བ་དང་།
རྒྱ་གཞུང་ལ་སློབ་འདོད་མེད་པ་ཚོ་འང་མཉམ་ཞུགས་བྱ་རྒྱུ་རེད། དེ་ལྟ་བུའི་གནས་སྐབས་ཤིག་གྱུར་བ་ཡིན་ན། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་
ཚོགས་པས་གང་གྲེད་དགོས་སམ། གལ་ཏེ་དྲག་གཞན་གྱིས་ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་ངོ་རྒོལ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། གལ་སྲིད་
དྲག་གཞན་མ་གྱིས་ན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་སྲིད་དབང་ཤོར་ཉེན་ཡོད།” ཅས་བཤད་ཡོད།

དེ་འདྲའི་ཉེན་ཁ་ཞིག་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་བཟོད་ཐབས་མེད་སྐབས། ཁོ་པ་ཚོས་དྲ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱེས་ལྷན་པོ་བཞེས་པ་
དགོངས་པ་སྤྲོད་པ་དང་འདྲ་བུ་དང་སྐྱེས་ལྷན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་སྤྲོད་པ་ལས་འདས་རྗེས་ཡང་སྲིད་ཅིག་བསྐྱོབ་ཞུགས་བྱས་ཏེ་ཤོད་
ཐོག་ལྷ་མཚུང་དབང་སྐྱེར་བྱེད་རྒྱུའི་བསམ་སློབ་ཡོད་ལ། དེའི་ཐོག་བྲེལ་བྱེད་ཆེན་པོས་གྲྭ་སྐྱོག་ཀྱང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ལྷ་མོ་ ༡༠༡༥
ལའི་ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་ཞིས་ཅིན་ཕིང་གིས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་པར་ཆེན་རྒྱལ་མཚན་ཞོར་
བུར་གྱུང་ནན་ཏུ་དུ་ཐུག་འཕྲད་སྡེ་ལེན་བྱས་ཡོད། ཁོང་གཉིས་ཀྱི་ཐུག་འཕྲད་སྐབས་རྒྱ་ནག་ཆབ་སྲིད་རྒྱུན་ལས་ལྷན་ཡོན་ལྷན་ཁང་
གི་ཚོགས་མི་དང་རྒྱ་ནག་སྲིད་འོས་ཀྱི་འགོ་གཙོ་ལུས་ཀྱང་བྱེད་དང་། རྒྱ་ནག་འཐབ་ཕྱོགས་གཅིག་གྱུར་བྱུ་ཡི་འགན་འཛིན་སྐྱེན་
ཁུན་ལན། སྲིད་འཛིན་ཞིས་ཅིན་ཕིང་གི་དྲུང་ཡིག་ཆེན་མོ་ལའི་ཀྱན་དུའུ། ཀྱང་དབྱང་ལྷན་ཡོན་ལྷན་ཁང་སྲིད་བྱས་ཞིབ་འཇུག་ལས་
ཁུངས་ཀྱི་མང་ལྷན་ཉིང་བཅས་ཀྱང་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་མཚན་ཞོར་བུས་ལག་དྲུ་ཁ་བཏགས་འཛིན་ཏེ་མགོ་བོ་ཚུང་
ཙམ་སྐྱེར་བཞིན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་དང་། དེའི་སྤྱི་ཁྲབ་དྲུང་ཆེ་ལས་ཐོག་ལ་དུས་དྲག་དྲུ་ལྟག་བསམ་ནམ་དག་ལྷན་ལྷན་གྱི་
ཁས་ལེན་བྱས་འདུག་ལ། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་མ་འོངས་པར་དྲ་ལའི་ལྷ་མའི་ཡང་སྲིད་འདམས་སྐྱོག་བྱ་རྒྱུར་ཁོ་པ་ཚོའི་
འཆར་གཞིའི་ཐོག་རྒྱལ་མཚན་ཞོར་བུ་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད།

དེ་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་ཤོད་ཀྱི་ས་ཁོངས་ཙམ་མ་ཡིན་པར། ཚོས་ལུགས་ལས་དོན་ཐོག་ལའང་དབང་སྐྱེར་
བྱས་ཏེ་ཤོད་མའི་སློབ་སེམས་གཉིས་དབང་སྐྱེར་བྱེད་འཆར་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཤོད་དང་འཛམ་གླིང་ས་ཕྱོགས་གང་སའི་སྤྱི་བོ་
ས་ལ་མང་པོའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཐོག་དབང་སྐྱེར་བྱེད་ཐབས་སུ། རྒྱ་རྒྱ་ནག་རྒྱ་མཚོའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་བདག་དབང་གཏན་
འབེབས་སྐྱེད་མཚམས་ཐིག་དགུ་བཀོད་ཡོད་པ་ལྟར། ཤོད་མཐོ་སྐང་དང་ཤོད་ཀྱི་ནང་ཚོས་སུའང་དེ་ལྟ་བུའི་མཚམས་ཐིག་འགོད་
ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་གསལ་པོར་བསྟན་ཡོད།

འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་དྲ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱེས་ལྷན་པོ་བཞེས་པར་དམིགས་པའི་འཆར་གཞི་ལེགས་གྲུབ་ཡོང་གི་
རེད་དམ།

གིས་ང་ཚོའི་ཆ་རྒྱུན་གཉེས་ལ་ (པོད་དང་ཐའེ་མཚན་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་གསལ་ཡིན་པར) ཁས་ལེན་གནང་ཚེ། ང་ཚོ་གྲོས་ཚོལ་བྱེད་ཚོགས་
གི་རེད། གང་ལྟར་ཡང་། རྒྱ་ནག་གིས་ལྷ་ས་ནི་ཇི་རུ་ས་ཡིམ (Jerusalem) ལྟ་བུ་བཟོ་རྒྱུར་མོས་མཐུན་མེད་” ཅེས་བཤད་ཡིད།

(Chirac, J. 2012. My Life in Politics)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་པའི་ཚོས་དད་ལ་སྤྲོད་པའི་མེད་པར་བྱུང་གསོད་དང་མཐོང་ཚུང་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་
པར། དུས་རབས་མང་པོའི་རིང་རྒྱུན་མཐུན་དེ་རྒྱ་མཐོང་ཡང་སྲིད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱས་ཏེ་ཡིད་པའི་པོད་མི་སྤྱི་བོ་གནམ་
བསྐྱེད་ཡིངས་ཀྱིས་ཡོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཏེ་ཡིད་ཆེས་མ་ལོ་ནར་མ་གཏོགས་གཞན་སྤྲོད་ཡིང་ཁོང་གི་ཡང་སྲིད་ག་དུས་ཐེབས་རྒྱ་
ཡིན་པ་དང་། གང་དུ་ཐེབས་རྒྱ་ཡིན་པ། གནས་སྤངས་གང་འདྲ་ཞིག་འོག་ཐེབས་རྒྱ་ཡིན་པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དབང་མེད་པར་
ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡིད། དེ་ནི་ཏུ་ཡིད་ཆེས་མ་ལོ་ནར་ཡིད་པའི་དབང་ཆ་ཞིག་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། པོད་མིའི་སེམས་ཁམས་སྤྲོད་ཁོང་
ནི་སངས་རྒྱལ་གྱི་སྤྱི་ཚེ་རིང་རང་གཟུགས་དང་། ཁ་པའི་ལྗོངས་ཀྱི་མགོན་པོ་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་རྣམ་སྤྲུལ་ཡིན།
དེའི་བདག་དབང་གང་ཉིད་མཚོགས་ལ་མ་གཏོགས་གཞན་སྤྲོད་ཡིང་མེད་པ་དང་། དེ་ལས་གཞན་པའི་ཏུ་ཡིད་ཆེས་མཐོང་སྲིད་པོད་
འཛིན་བྱེད་པའམ། བཅོན་པོས་བསྐྱོད་གཞན་བྱས་པར་བཟོད་བསྐྱེད་ཐབས་རྩ་བ་ནས་མེད།

རྒྱ་དམར་གྱི་བྱེད་སྤངས་དེར་འཇམ་སྤོང་མི་མང་གིས་ཀྱང་པོད་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད་ལ། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་ད་ལྟ་
རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་པོད་པར་གང་བྱས་པའི་བྱེད་སྤངས་དེ་དག་ཚོད་གཞིར་བཟུང་ནས་མ་འོངས་པར་རྒྱལ་སྤྱིར་དེ་མཚུངས་བྱེད་
རྒྱུའི་ཚད་འཛིན་ས་ཞིག་ལ་པོད་འཛིན་བྱ་ངེས། མཚན་སྟོན་ལེན་པའི་གསར་འགོད་པ་ཏིམ་ཇོན་སན་ (Tim Johnson) ཡི་དེབ་
ནང་ “ད་ལྟའི་ཆར་པོད་དང་། པོད་ཀྱི་ཚོས། དེ་བཞིན་པོད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་གྱི་ལམ་ལུགས་རྣམས་ནགས་ཚལ་ཁྲིད་ཀྱི་སྤོང་ཉེར་དུ་
གྱུར་པའི་སྤྱི་མཐོང་མེ་ཏོག་ལྟ་བུ་ཅང་ལ་མཚན་སྤྱི་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་རྣམས་སལ་ཆེར་རྩ་སྤོང་དུ་འགྱུར་ལ་ཉེ་པའི་རིགས་
རྒྱུད་ཅིག་ཆགས་ཡིད། དེ་ཚོ་རྩ་སྤོང་དུ་འགྱུར་བ་ལས་སྤྱི་བའི་ཐབས་ཤེས་ཤིག་ཡིད་མེད་ངའི་ཤེས་ཀྱི་མེད། འོན་ཀྱང་མངའ་
ཐང་རྒྱས་བཞིན་པའི་རྒྱ་ནག་གིས་སེ་སེའི་གདོང་ཐུག་ཏུ་གནས་པའི་སྤོངས་ཤུགས་ཞན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཚོར་སྤྱི་ཚུལ་རི་ལྟར་འཛིན་
རྒྱ་ཡིན་པར་ལྟ་བུ་བྱེད་རྒྱ་ཕལ་ཆེར་དེ་བས་གལ་ཆེ་བ་ཡིན། ད་ལྟ་པོད་མི་ཚོའི་གནས་སྤངས་གང་ཆགས་པ་དེ་མ་འོངས་པར་ང་
ཚོའི་གནས་སྤངས་ཆགས་སྲིད་པ་རེད།” ཅེས་བྲིས་ཡིད།

(Johnson, Tim. 2011. Tragedy in Crimson: How the Dalai Lama Conquered the World but Lost the Battle with China)

གལ་ཏེ་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་པོད་ཀྱི་རྒྱ་སྤྲུལ་རྣམས་སྤྲོད་རང་འདོད་ལྟར་བསྐྱོད་གཞན་བྱེད་བཅུག་པ་ཡིན་ན། རྒྱ་
ནག་དམར་པོག་ཚོགས་པས་འཇམ་སྤོང་ཡིངས་རྩོགས་དབང་རྒྱུར་བྱ་རྒྱུའི་ལུགས་རྒྱུད་གི་འཆར་གཞི་དངོས་སྤྲུལ་པའི་སྤོང་བཅ་
ཞིག་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལུགས་རྒྱུད་གི་དམིགས་ལུལ་དེ་མན་རྩའི་རྒྱལ་བརྒྱུད་སྤྲུལ་དང་འདྲ་བར་རྒྱ་ནག་འཇམ་སྤོང་ཐོག་

སྒྲིབས་ལྷགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན་པ་དེ་ཀྱང་གོའི་ཡུགས་འདུན་ནང་དུ་གསལ་ཡོད། ཉན་རི་ཀེ་སིང་ལྷར་ (Henry Kissinger) གྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་མན་དུའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་རྒྱ་ནག་གིས་ “འཇམ་གླིང་ཡིངས་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་ ཁོ་ནར་ཡོད་པ་” དང་། གོང་མའི་མངའ་ཁོངས་སུ་རྒྱ་ནག་གཅིག་ཕུ་མ་ཡིན་པར། “རྒྱ་ནག་ལྟེ་བར་བྱས་པའི་གནམ་འོག་གྱི་ དཔལ་ཡོན་དར་བའི་ས་ཁྲལ་ཡིངས་རྫོགས་གོང་མའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།” [Kissinger, Henry. 2014. World Order]

དེ་འདྲའི་ཉིན་མོ་ཞིག་ལ་ཆེར་ཡོང་གི་མ་རེད་ལ། བོད་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་མི་མང་ནས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་དམིགས་ འཇུགས་བྱས་པའི་དུ་ལའི་ལྷ་མ་ཞིག་བསྐྱོད་ཞུགས་ཀྱི་དུ་བཅུག་གི་མ་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། དུ་ལའི་ལྷ་མའི་ཡང་སྲིད་ཚོགས་མཐའ་ མའི་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་བདག་དབང་གང་ཉིད་མཚོགས་ཁོ་ན་ལས་གཞན་སུ་ལའང་མེད། ཁོང་གིས་དེ་དང་འབྲེལ་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོའི་ལྷ་ ༧ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་ཡོངས་ཁྲབ་གསལ་བསྐྱབས་ཤིག་སྤེལ་བ་དེའི་ནང་འདི་ལྟར་གསུངས་ཡོད།

ངོས་རང་དགུང་གྲངས་དགུ་བཅུ་ཙམ་དུ་སོན་སྐབས་ཚེས་བརྒྱད་ལྷ་ཆེན་ཁག་དང་། བོད་མིས་མཚོན་འབྲེལ་ཡོད་ དད་ལྡན་མང་ཚོགས་ལ་གོ་བསྐྱར་གྱིས་ཡ་རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་རྒྱུ་རྒྱུན་མཐུད་དགོས་མེད་བསྐྱར་ཞིབ་དང་ཐག་གཅོད་ གྱུར་འཆར་ཡིན། གལ་ཏེ་ཡ་རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་རྒྱུ་རྒྱུན་མཐུད་དགོས་པ་དང་། སྐྱེད་བཅོམ་པ་ངོས་འཛིན་བྱ་ དགོས་ཀྱི་དུས་སྐབས་ཞིག་གར་ཆེ་དེའི་བྱེད་སྤྱོད་འགན་ཁུར་གཙོ་བོ་དུ་ལའི་ལྷ་མའི་ལྷ་བྱང་དགའ་ལྡན་ལོ་བྱང་ཡིད་ ཆེས་དགེ་ཚུའི་དབང་ལྡན་འགན་འཛིན་རྣམས་ལ་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ཚོས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱབས་ཚེས་བརྒྱད་ཁག་ གི་དབུ་བྱིད་ལྷ་ཆེན་རྣམ་པ་དང་། ཡ་རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་ན་རིམ་དང་ལུས་དང་གི་མ་བཞིན་འགྲོགས་པའི་དམ་ ལྡན་ཚེས་སྐྱུང་ཁག་ལ་སྐབས་བསྐྱབས་ལམ་སྟོན་ཞུས་ཏེ་ཡང་སྐྱུལ་ཅུད་གཅོད་ངོས་འཛིན་སྟོན་སྲོལ་བཞིན་བྱེད་དགོས་ པ་དང་། ངོས་ནས་ཀྱང་བྱེད་སྤྱོད་ཀྱི་དག་ལམ་སྟོན་གསལ་བཤེས་ཀྱི་ཡིག་འཛིན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལྟར་ཚུལ་ མཐུན་ཅུད་གཅོད་ངོས་འཛིན་བྱུང་བའི་ཡང་སྐྱུལ་ཞིག་ལས་གཞན་དུ་སྲིད་དོན་གྱི་དགོས་མཁོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ རག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དབང་འཛིན་པས་མཚོན། སྲིད་དབང་འཛིན་པ་སུ་ཞིག་གིས་ ཡང་སྐྱུལ་འདེམས་སྐྱབས་བྱས་པ་བྱུང་ཆེ་དེ་ལ་སུས་ཀྱང་ཡ་རྒྱལ་བའི་ཡང་སྐྱུལ་དུ་ངོས་འཛིན་དང་དད་མོས་བྱེད་མི་ དགོས་པ་ཡིད་འཇགས་དགོས།

ད་དུང་ཡ་གོང་ས་མཚོགས་ཉེ་དུས་བཅར་འདྲི་ཞིག་ནང་བཀའ་ལན་དུ་“ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱེད་སྤྱོད་ཀྱི་ཐབས་ཐད་ལ་དམར་ཤོག་པ་ ཚོར་རྟུས་གཏོགས་མེད་” ཅེས་འཇམ་གླིང་མི་མང་ལ་བྲན་གསོ་གནང་ཡོད། (Tibet's Road Ahead: Dalai Lama's 80th Birthday

Invites Celebration and Contemplation by Barbara Demick in Los Angeles Times)

ཡང་ཡ་གོང་ས་མཚོགས་ཞལ་ཤོབ་དང་སྐྱབས་ནས་ཡང་སྲིད་སྟོར་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྐད་ཆ་བོད་པར་དམར་ཤོག་

བསྐྱུང་ཞིང་། དེའི་ཤར་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་ཡུལ། ལུ་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནི། ཡང་དག་པར་པོད་ཆེན་པོའི་ཡུལ་
ཏེ། དེ་ལས་ཕན་ཚུན་དྲམར་མི་འབྲལ། དམག་མི་དྲང་།” ཞེས་གསལ་ཡོད།

པོད་གནའ་རྩེ་མོ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་ཞེས་པའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བརྗོད་བབས་དེར་ཐ་ན་རྒྱ་རིགས་ལོ་རྒྱུས་
སྐྱེ་བ་ཚོས་ཀྱང་དྲང་བདེན་མིན་པ་བཤད་ཡོད། དེ་ཡང་གོང་ལུས་སྤེལ་མོ་ ༡༠༠ཡ ལོར་དགེ་ཆེན་ཆེ་མོ་གི་རྩུན་ལུང་ (Ge
Jianxiang) གིས་བྲིས་པའི་རྩོམ་ཡིག་ཅིག་ནང་ “སྤེལ་མོ་ ༡༧༡༡ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྒྱུས་པའི་རྗེས་སུ་གཞི་
ནས་ང་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་ལ་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་ཀྱང་གོ་ (Zhongguo) ཞེས་ཐོགས་པ་རེད། དེའི་སློན་ལ་ཀྱང་གོ་ཞེས་པའི་ཐ་
སྐད་དེར་གཏམ་ཚིག་ཁ་གསལ་པོ་ཞིག་མེད་” ཅེས་བྲིས་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་གིས་ད་དུང་ “རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རྒྱུད་ལས་ལྷན་ལྷན་དུ་
ཕན་ (པོད་རྒྱལ་པོའི་ཁབ) རང་བཅོན་གཙང་མར་གནས་ཡོད་” ཅེས་བྲིས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་རྣམས་མེད་མེད་ལྟར་ལྟུང་མི་ཚོགས་ཆེན་གྱི་ཚོགས་གཙོ་གཞིན་པ་སྐྱེ་
གཤེགས་ང་པོད་དག་དབང་འཛིགས་མེད་ཀྱིས་སྤེལ་མོ་ ༡༧༤༧ ལོར་གཏམ་བཤད་ཅིག་ནང་ “ལོ་རྒྱུས་མཁའ་ལ་ཁ་གསལ་གྱིས་
པོད་ནི་གནའ་རྩེ་མོ་ནས་ཀྱང་གོའི་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད་ཟེར་བ་དང་། ཡང་ཁ་གསལ་གྱིས་སྤོང་བཅོན་སྐམ་པོས་རྒྱ་བཟའ་ཀོང་ཇོ་
བཙུན་མོར་བཞེས་པ་ནས་བཟུང་པོད་ཀྱང་གོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད་ཅེས་པོད་ཀྱི་ཡོད། པོད་རྒྱལ་དེ་གཉིས་ཀར་ངས་སྤེལ་བར་
གསུམ་དུ་མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱི་མེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན། གནའ་རྩེ་མོ་ནས་ཞེས་པ་དེ་ནི་དུས་ཚོད་དེས་གཏམ་མེད་པའི་ཚིག་ཅིག་
ཡིན་པས་ཡང་སྤོང་དུས་ཚོད་ག་དུས་ནས་ཡིན་པ་གསལ་པོ་མེད། སྤོང་བཅོན་སྐམ་པོས་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱ་བཟའ་ཀོང་ཇོ་
བཙུན་མོར་བཞེས་རྗེས་པོད་ཀྱང་གོའི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་པ་རེད་ཟེར་བ་དེའི་ཐད་ཚང་མས་མཁྱེན་གསལ་ལྟར་སྐབས་དེར་སྤོང་བཅོན་
སྐམ་པོའི་བཙུན་མོ་དང་པོ་དེ་ནི་བལ་པོའི་བལ་བཟའ་ཁྲི་བཙུན་རེད། གལ་ཏེ་གོང་གི་པོད་རྒྱལ་ལྟར་ཡིན་ན་པོད་འདི་བལ་པོའི་
ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན་པས་འདི་ལ་འབྲེལ་བཤད་གང་འདྲ་རྒྱག་དགོས་སམ་” ཞེས་གསུངས་ཡོད།

པོད་དང་སོག་པོའི་ཁྲུང་གི་འབྲེལ་བ། (༡༩༤༠-༡༩༥༠)

ཡོན་རྒྱལ་རྒྱུད་ནི་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁམས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། དེའི་རྒྱལ་པོ་ཆེད་གི་སེ་ཁྲུང་དང་ཁོང་གི་སྲིད་དབང་རྒྱུད་འཛིན་པ་ཚོས་
རྒྱ་ནག་ཙམ་དུ་མ་ཟད། ལུ་རོ་བ་དང་ཨེ་ཤི་ཡའི་ས་ཁོངས་རྒྱ་ཆེན་པོ་བཅོན་བཟུང་བྱས་ཡོད། སྤེལ་མོ་ ༡༩༥༧ ལོར་སོག་པོས་རྒྱ་
ནག་རྩོམ་ཕྱོགས་སུ་རྟེན་གཞི་ཆགས་པའི་སྤོང་རྒྱལ་རྒྱུད་དམག་ཏུ་ཕམ་ཉེས་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་ཡོངས་རྫོགས་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཡོད།
དེར་གི་ཆར་རྒྱ་ནག་གིས་ཡོན་རྒྱལ་རྒྱུད་རྒྱ་ནག་རང་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཡིན་པར་བཤད་དེ། དེ་རྩོམ་ཕྱོགས་དབང་དུ་བསྐྱུས་པའི་ས་

ཁོངས་ཡོངས་རྫོགས་སམ། མ་མཐར་སོག་པོའི་དེ་རྗེས་རྒྱལ་ཁབ་ས་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་ལ་ཡོད་པ་
བཤད་ཀྱི་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་ཆིང་གེ་སེ་ཁུང་གི་ཚ་བོ་གོ་དན་ཁུང་གིས་བོད་ལ་དམག་དྲངས་ཏེ། བོད་ཀྱི་ལྷ་ཆེན་ས་སྐུ་པཱི་ཏ་
ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ (༡༩༤༣-༡༩༥༡) ལོར་མའི་པོ་བྱང་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུས། དུས་དེ་ནས་བཟུང་བོད་སོག་དབར་མཚོད་
ཡོན་གྱི་དམིགས་བསལ་འབྲེལ་བ་ཞིག་འགོ་རྒྱུགས། ལོ་དན་ཁུང་གི་རྗེས་སུ་ཀུའུ་ལའི་ཁུང་གིས་ནང་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱས་ནས། ས་
སྐུ་པཱི་ཏ་འི་ཚ་བོ་འགོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ལྷ་མར་བསྟེན་ཏེ། རང་པོའི་ཆོས་དེ་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ས་ཀྱི་ཆོས་སྤོངས་ལེན་
བྱས་པ་དང་། འགོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ས་ཀྱི་ལྷ་ཆེན་ལོ་སྤྱོད་ལུ་བཀུར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་ཀུའུ་ལའི་
ཁུང་གིས་འགོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ལ་བཀུར་བྱེད་གསོའི་ཕྱིར་དབང་ཡོན་དུ་བོད་ཆོས་ཁག་སུམ་གྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་བདག་
དབང་ཆ་ཚང་ཕྱེད་ཏེ་མཚན་བསྟོད་ཆེན་པོ་ཞུས་ཡོད། བོད་སོག་དབར་གྱི་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་རྗེས་སུ་འང་
རྒྱན་མཐུད་དེ་གནས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་ “ཡོན་རྒྱལ་དུས་སྤོད་དེ་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་འཛིན་སྐྱོང་འོག་ཚུད་པ་
རེད།” ཅས་བཀོད་མོད། དོན་དངོས་ཐོག་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་སྤྱི་ལཱ་ཀྱང་བོད་ཐོག་ཐང་ཀར་འཛིན་སྐྱོང་གྲེད་པའི་ཚོལ་བ་ཙམ་ཡང་
བྱས་མེད་ལ། སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ས་ལ་བོད་ཀྱིས་ཁུལ་ཡང་སྤྱད་དགོས་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཕག་གྲུ་བྱང་
རྒྱལ་རྒྱལ་མཚན་ (༡༩༠༣-༡༩༤༤) ཀྱིས་ས་སྐུ་པཱི་ཏ་ལག་ནས་སྲིད་དབང་སྤོངས་རྗེས་བོད་དང་སོག་པོའི་དབར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་
འབྲེལ་བ་ཆད་པ་རེད། ཁོང་གིས་བོད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལམ་སྲོལ་ལ་སོག་ལྷགས་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་པ་རྣམས་མེད་པ་བཟོས་ཏེ། བོད་པ་
རང་གི་བྱད་ཆོས་ལུན་པའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་ལམ་སྲོལ་གསར་གཏོད་བྱས་པ་དང་། དེ་མཚུངས་ཁྲིམས་ཡིག་ཞེས་ཕྱེ་བཅོ་ལྔ་ཞེས་
པའི་ཁྲིམས་ལྷགས་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད། བོད་ནང་ཕག་གྲུ་པའི་སྲིད་དབང་རྒྱུགས་ནས་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་སོང་བའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་
སོག་པོའི་མངའ་འོག་ནས་རང་བཅོན་ཐོབ་པ་དང་། རྒྱ་ནག་མིང་རྒྱལ་རྒྱུད་འགོ་རྒྱུགས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་སོག་པོས་བོད་ལ་དམག་དྲངས་པ་དང་། སོག་པོས་རྒྱ་ནག་སྤང་རྒྱལ་རྒྱུད་ལ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་
བཅོན་འདུལ་བྱས་ཡོད་པས། སོག་པོས་རྒྱ་ནག་བཅོན་འདུལ་མ་བྱས་གོང་གི་ལོ་ ༩༧ རྗེས་ནས་སོག་པོས་བོད་ལ་དམག་དྲངས་
ཡོད་པ་འདིས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སོག་པོའི་གོང་མ་དང་བོད་ཀྱི་ས་སྐུ་པཱི་ཏ་མ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་གཞིར་བཞག་ནས་བོད་རྒྱ་
ཁོངས་ཡོན་རྒྱལ་བཤད་པ་དེ་དངོས་འབྲེལ་མིན་པ་གསལ་པོ་ཡིན།

བོད་དང་མིང་གོང་མའི་འབྲེལ་བ། (1964-1966)

སོག་པོ་སྐྱེ་བའི་ལྷན་པོ་ལ་དབང་སྐྱེད་མ་བྱས་གོང་ནས་སོག་པོའི་ཁྲུང་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་དབར་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་སོག་པོའི་མངའ་འོག་ནས་རང་བཙན་མ་ཐོབ་སྤོང་ནས་བོད་དང་སོག་པོའི་འབྲེལ་བ་ཆད་ཟིན་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་མིང་གོང་མས་བོད་ཐོག་སོག་པོའི་ཤུལ་འཛིན་གྱི་རྒྱ་ལང་ཡང་སྟོན་མེད། སོག་པོ་རྒྱ་ནག་མཐར་སྤོང་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ལང་མངའ་བའི་རིང་སོག་པོའི་ཁྲུང་གིས་མཚོན་ཡོན་གྱི་མིང་ཐོག་ནས་བོད་དབར་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་གི་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་རྒྱུ་སྤོང་བྱས་ཡོད། མ་ཟད། བོད་ནང་སོག་པོའི་ཤུལ་སྐྱེད་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བྱུང་ནའང་ད་ལྟ་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་མང་གི་ཁྲིམས་མཐུན་སྐྱེད་མཚོན་པའི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གཞན་པའི་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སོག་པོའི་དབང་ཤུལ་ཤུལ་འཛིན་གྱི་པའི་བདག་དབང་ཡོད་ཟེར་བའི་སྐྱོ་མ་ཚེས་རང་རེད།

བོད་དང་རྒྱ་ནག་མིང་རྒྱལ་རབས་དབར་འབྲེལ་ལམ་སྐབས་སྐབས་མ་གཏོགས་བྱུང་མེད་ཅིང་། དེ་ཚོའང་གཙོ་བོར་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་དང་། སྐབས་རེ་ཕན་ཚུན་དབྱ་ཡར་བྱུང་བའི་དགོན་སྡེ་ཁ་གསུམ་གྱི་སྐྱེ་བའི་གཉིས་རྒྱ་ནག་དུ་བསྐྱོད་པ་དང་མིང་གོང་མས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་ཚོར་མཚན་བསྟོན་དང་ཕྱག་རྟགས་སྐྱེད་པ་ཙམ་རེད།

དེ་ཡང་ཨིན་ཏེ་ཡ་ན་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་དབུས་ཡུ་རོ་ཤི་ཡ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་དགེ་རྒན་ཆེ་མོ་ཨི་ཡི་ཨི་ཏེ་ སི་ སུར་ཡིང་ (Prof. Elliot Sperling) གིས་ “རྒྱ་ནག་གོང་མས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་མཚན་བསྟོན་དེ་ཚོ་སྤྱད་པའི་རྗེས་ཀྱི་གལ་ཆའི་བྱུང་བ་ཁག་གཅིག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ན་རྒྱ་ནག་གོང་མའི་མཚན་བསྟོན་མ་ཐོབ་གོང་ནས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་བོད་ནང་དབང་ཆད་དང་ཤུལ་སྐྱེད་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། དེར་བརྟེན། མཚན་བསྟོན་དེ་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་དབང་ཆ་སྤྱད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར། དེ་ལས་ཕྱོགས་སྟོབ་ཆོའི་དབང་ཆར་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་གོང་མས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་མཚན་བསྟོན་སྤྱད་པ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཡང་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཞིག་གི་མི་ལ་ཆེ་བསྟོན་དམ། ཡང་ན་མཚན་བསྟོན། ཡང་ན་བྱ་དགའ་སྤོང་པ་ལྟ་བུར་ངོས་འཛིན་གྱི་དགོས་པ་” ཞེས་འབྲེལ་བའད་བྱས་ཡོད།

(Blondeau, Anne M., and Buffetrille, Katia. 2008. Authenticating Tibet: Answers to China's "100 Questions")

བོད་རྒྱ་གཉིས་དབར་ཕན་ཚུན་མཚན་བསྟོན་སྤོང་རེས་གྱེད་པའི་ལམ་སྐོལ་དེ་བོད་ཀྱི་དུས་རབས་བཙོ་ལྔ་ནས་བཙུན་བར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་འཁོད་ཡོད་ཀྱང་། ལམ་སྐོལ་དེའི་ནང་བོད་དམ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གོང་མའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་འོག་ཡིན་པའི་ཁྲུང་སྐྱེལ་གང་ཡང་མེད། སྤྱི་ལོ་ 1964 ལོར་སོག་པོ་བྱུ་མེད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཨལ་ཐན་ཁྲུང་གིས་འབྲས་སྤངས་དགོན་པའི་མཁན་པོ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོ་སོག་པོར་གདན་དྲངས་སྟེ། ཁོང་ལ་ 'ཏུ་ལའི་སྐྱེ་བའི་ཞེས་མཚན་བསྟོན་ཕྱེད་པ་' རེད། དེའི་སྤོང་སྤྱི་ལོ་ 1960 ལོར་ཨན་ཐན་ཁྲུང་གིས་རྒྱ་ནག་མིང་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དམག་དྲངས་ཏེ་ཁྲུག་ཙམ་རིང་པེ་ཅིང་དབང་སྐྱེད་བྱས་ནས་མིང་རྒྱལ་ཁབ་ཐོག་ཆད་གཙོད་ཀྱི་ཚོང་དོན་ཆེང་ས་ཡིག་ཅིག་བཙན་འགོལ་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་སྐབས་ཡང་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་འཇུག་བས་ (མན་རྩལ་) རྒྱ་ནག་མིང་གོང་མའི་སྲིད་དབང་འཕྲོགས་པ་
རེད། ལྷག་པོར་དེ་མན་རྩལ་རྒྱ་ནག་གཙོ་བོར་བྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ས་ཤིག་ཏུ་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཐོག་དབང་རྒྱུར་བྱས་པ་དང་། མན་རྩལ་
གསར་དུ་བཙུགས་པའི་སྲིད་དབང་དེའི་མིང་ཡ་ཆེང་རྒྱལ་རྒྱུད་ཞེས་མིང་བཏགས་ཡོད།

ཐོད་དང་མན་རྩལ་འབྲེལ་བ། (༡༩༣༧-༡༩༡༡)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༣ ལོར་སོག་པོའི་ཡོན་བདག་གུ་ཐུར་ཁུང་གི་ཕུག་རོགས་ལུས་ཏེ་ཡ་རྒྱལ་མཚོག་སྐྱེ་ཕྱིང་ལཱ་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་གོང་བུ་
གཅིག་ཏུ་བསྐྱེལ་བའི་ཐོད་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་མངའ་བདག་གུར་བ་རེད། དེ་ནས་བཟུང་ཐོད་མི་ཚོས་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་
མཚོག་ལ་ཡ་གོང་ས་ཆེན་པོའམ་ཐོད་ཀྱི་ལྷ་ན་མེད་པའི་དབྱ་བྱིད་ཐོག་ངོས་འཛིན་བྱེད་འགོ་ཚུགས་པ་དང་། ཡ་གོང་ས་ལཱ་པ་ཆེན་
པོའི་མཚོག་སྐྱེན་ནི་ཐོད་ཚམ་མ་ཡིན་པར་འཇུག་གི་ས་ཕྱོགས་གཞན་དུའང་བྱུང་ཡོད། ཡ་གོང་ས་ལཱ་པ་ཆེན་པོས་སོག་པོ་ཚམ་
མ་ཟད་མན་རྩལ་དང་ཡང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་མཛད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལོར་ཡ་གོང་ས་ལཱ་པ་ཆེན་པོས་ཐོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་མ་བཞེས་གོང་དང་། མན་རྩལ་རྒྱ་ནག་དབང་དུ་
བསྐྱེས་ནས་ཆེང་རྒྱལ་རབས་མ་བཙུགས་གོང་ལ་མན་རྩལ་གོང་མ་ཐང་ཚུང་གིས་ཡ་གོང་ས་ལཱ་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་
ལུག་དུན་ (དེར་སྐབས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ་གོང་ཁྱེད་) དུ་གདན་ཞུས་མགོན་པད་ལུལ་བར། ཡ་གོང་ས་མཚོག་ངོ་མེད་མ་ཐུབ་ཀྱང་ཁོང་
གི་སྐྱེ་ཚབ་བཏང་གནང་མཛད་དེ། ཁོང་གི་སྐྱེ་ཚབ་ལ་མན་རྩལ་གོང་མས་གུས་བཀུར་ཆེན་པོས་སྐྱེ་ལེན་གནང་ཡོད། དེ་ལྟར་ཏུ་ལའི་
ལྷ་མ་དང་མན་རྩལ་གོང་མའི་དབར་མཚོན་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་འགོ་ཚུགས།

མན་རྩལ་དང་ཐོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཡང་སོག་པོ་དང་ཐོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལྟར་ལས། དེར་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་ལྷན་གང་ཡང་
མེད། དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ཨ་རིའི་ཚོམ་པ་པོ་དང་རྒྱ་ནག་དང་དབྱས་ཨ་ཤི་ཡའི་གནད་དོན་ཐོག་མཁས་པ་ཨོ་ལཱ་ལ་གྱི་མོར་
(Owen Lattimore) གྱིས་བཤད་དོན། “དོན་དངོས་ཐོག་སྐབས་དེ་དུས་གང་ཡོད་པ་ནི་མན་རྩལ་རྒྱལ་ཁབ་ས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་།
རྒྱ་ནག་ནི་དེའི་ཆ་གས་གཅིག་ཚམ་རེད་” ཅེས་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། (Lattimore, Owen, 1962. Studies in Frontier History:
Collected Papers 1928-1958)

རྒྱ་ནག་དབང་བསྐྱེས་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༣ ལོར་མན་རྩལ་གོང་མ་ཤུན་ཅིས་ཡ་གོང་ས་ལཱ་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་པེ་ཅིང་དུ་
གདན་འདྲེན་ལུས་ཤིང་། ཡ་གོང་ས་མཚོག་དངོས་གཞིའི་ཆེབས་སྐྱུར་སྐབས་གོང་མ་རང་ཉིད་རྒྱལ་ས་ (པེ་ཅིང་) ནས་ཕྱི་རོལ་
ཉིན་བཞིའི་སར་མེད་ས་བསྐྱུར་བཅར་ཡོད། དེའི་སྐོར་རྒྱ་ནག་ནང་བཅའ་བཞུགས་ཨ་རིའི་ཕྱི་འབྲེལ་མི་སྣ་མཁས་དབང་ ཏུ་ལའི་ལུ་
ཏུ་ལའི་ལུ་ རོག་ཏིལ་ (W. W. Rockhill) ནས་ཕྱོགས་བརྒྱུ་མས་གནད་དོན་ “ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་ཆེ་བསྟོད་ཀྱི་མཛད་སྐོ་ལྷ་སྐྱེས་སའི་
རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ལ་ཇི་ལྟར་ལུ་དགོས་པའི་ཆེ་སྟོད་ཆ་ཆང་ལུས་ཡོད་པ་ལས། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་

རྒྱལ་ཡིག་ཆ་ཁག་གི་ནང་དུ་འང་དེ་ལས་སློབ་པའི་ཁོང་ལ་ལྟ་སྦངས་མི་འདྲ་བ་གཞན་གང་ཡང་ཡོད་ལུགས་གསལ་མེད་ཅིང་།
 ལྷབས་དེར་རྒྱ་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ནི་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་ལུགས་ལ་གྲུ་ཉི་ལྷང་གི་དྲུག་པོའི་རྒྱབ་གཉེར་ཡོད་པ་
 དང་། སོག་ཡུལ་ཡོངས་ཀྱིས་ཁོང་ལ་དང་གུས་ལྷུ་བཞིན་པ་བཅས་ལ་བརྟེན། དེ་ལ་མན་ཏུ་གོང་མས་སློང་སློང་གྲེད་ཐབས་བྲལ་
 བའི་གནད་དོན་ཞིག་ཆགས་ཡོད།” ཅེས་གསུངས་ཡོད། (Rockhill, W.W. 1910. The Dalai Lamas of Lhasa and their

Relations with Emperors of China 1644 1908)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་གོང་མ་ལྷན་གྱིས་ཡ་རྒྱལ་མཚོག་སྐྱེ་སྤེང་ལྔ་པ་ཆེན་པོར་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་མཚན་
 གནས་ལུལ་བ་རེད་ཅེས་བཀོད་འདུག་པ་དེ་དབང་འཛིན་སྲིད་གཞུང་གིས་ད་ལྟོ་ཆབ་སྲིད་དམིགས་ལུལ་སྒྲུབ་ཆེད་ལོ་རྒྱུས་ལ་བཟོ་
 བཅོས་བྲས་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལྟར་མངོན་སུམ་འཛེམ་མེད་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་བསྐྱར་འབྲི་བྲས་པ་ནི། རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གིས་རྒྱ་ནག་
 རྒྱ་མཚོའི་ཐོག་བདག་དབང་ཚོད་སྦང་མཚམས་ཐིག་དགུ་བཀོད་ཡོད་པ་ལྟར་བོད་ཀྱི་ཆོས་རྒྱུགས་ཀྱི་ཐང་ལ་དམ་འདུལ་བྲས་པ་ཞིག་
 རེད། དོན་དངོས་ཐོག་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་མཚན་གནས་དེ་ལྟེ་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཨལ་ཐན་ཁྲུང་གིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐྱེ་
 སྤེང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོར་ཏ་ལམ་དེའི་དུས་རབས་གཅིག་ཙམ་སློན་སུལ་བ་ཞིག་ཡིན།

ལྟེ་ལོ་ ༡༩༧༣ ལོར་གོར་པ་པ་བོད་ལ་བཅན་འདུལ་བྲས་སྐབས་ཡགོང་ས་མཚོག་ནས་མན་ཏུ་གོང་མར་རོགས་རམ་
 འཕོད་སྐུལ་གནང་ཞིང་། མན་ཏུས་དཔུང་དམག་ཁྲོན་ཆེ་བཏང་སློབ་པ་པ་མཐར་སློད་གཏོང་རྒྱུར་རོགས་རམ་ལུས་པ་མ་ཚད། དེ་
 རྗེས་གོར་བོད་ཆེངས་ཡིག་འཛོག་སྐབས་བར་མི་ཡང་བྲས་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནི་བོད་པས་མན་ཏུ་གོང་མར་དམག་རོགས་འཕོད་སྐུལ་
 ལུས་པ་ཐངས་བཞི་པ་ཡིན་པར་བརྟེན་གོང་མས་ “སློག་སློལ་” ཞིག་གྲོས་འདོན་བྲས་པ་དང་། སློག་སློལ་དེའང་ཡོན་བདག་མན་
 ཏུ་གོང་མས་རང་གི་བླ་མར་བསམ་འཆར་སུལ་བ་ཞིག་ལས་རྒྱལ་པོས་ཆབ་འབངས་ལ་བཀའ་རྒྱ་ཁྲུབ་བསྐྱུགས་བྲས་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་
 མིན། ལྷབས་དེའི་མན་ཏུའི་སྐྱེ་ཆབ་དང་དམག་དཔོན་ཕུ་ཁང་ཨན་ (Fu K'angan) གས་ཡགོང་ས་སྐྱེ་སྤེང་བརྒྱུད་པ་མཚོག་ལ་ཅ་
 ཚོག་སློར་ལུས་པ། ཡང་ཏན་ཀང་ (Ya Hanzhang) གིས་བྲིས་པའི་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ནམ་ཐར་ཞེས་པའི་ནང་
 གསལ་དོན།

“གོང་མ་ཆེན་པོས་དམག་དཔོན་ཆེན་པོའི་ས་ལ་བཀའ་སློབ་ཞིབ་ཕྲ་གནང་ནས་དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་མཇུག་སློན་མཛད་
 དེ་གྲོས་མོལ་ཞིབ་ཕྲ་གྲེད་རྒྱུར་གནང་ནས་བོད་པར་དུས་གཏན་དུ་སློན་མི་ཡོང་བ་དང་། ལུན་དུ་ཕན་པའི་ཐུགས་རེ་
 མཛད་ཀྱི་ཡོད། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཚོག་གིས་གོང་མའི་བཀའ་དྲིན་བསམ་བཞིན་དོན་ཚན་ཚང་མར་གྲོས་བསྐྱར་དང་གྲོས་
 མཐུན་བྱུང་མཚམས་བསམ་འཆར་འདི་ཚོར་ཁས་ལེན་གནང་རྒྱུར་ཡིད་ཆེས་ཡོད། གལ་སྲིད་ལུན་རིང་གི་གོམས་
 གཤེས་ལ་མཁྲེགས་བརྒྱུད་བྲས་ན་དམག་དཔུང་ཕྱིར་འཐེན་རྗེས་གོང་མ་ཆེན་པོས་ཨམ་བན་དང་དཔོན་དམག་སོགས་

ཕྱིར་འཐེན་མངོན་རྒྱུ་ཡིན་པས། ཕྱིན་ཆད་དེ་ལྷ་ཤུའི་དོན་རྒྱུ་བྱུང་བ་ཡིན་ན། ལོང་མས་དེ་ཚོ་ལ་ཐེ་བྱས་གང་ཡང་
གནང་རྒྱུ་མིན། གང་ཞིག་ཕན་པ་ཡིན་དང་གང་ཞིག་གཞོན་པ་ཡིན། གང་ཞིག་སྤྱི་བ་ཡིན་དང་གང་ཞིག་ཡང་བ་ཡིན་
དེ་པོད་པ་རང་ཉིད་ གྱིས་གང་མ་ག་གནང་ཚོག་” ཅེས་གསལ་བ་དེ་ནས་རོགས་རམ་གྱི་ངོ་བོ་ཡིན་པ་མཐོང་བྱུང།

(Hanzhang, Ya. 1991. Biography of the Dalai Lamas)

པོད་པས་གོང་མའི་གྲོས་འདེབས་ལ་ཆ་ཚང་ཁས་ལེན་བྱས་མེད་ལ། ཅུས་མེད་དུ་འང་བཏང་མེད། དེའི་ཚབ་ཏུ་བསམ་འཆར་དོན་
ཚན་ ༡༧ ཡོད་པ་ནང་ནས་པོད་པ་རང་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་རྣམས་སྦངས་པ་དང་། དགོས་མཁོ་མེད་པ་རྣམས་ངོས་ལེན་བྱས་
མེད། དེ་ཡང་པཎ་ཆེན་དགུ་པ་མཚོག་གིས་ “རྒྱ་མིའི་སྲིད་བྱས་གང་ཞིག་པོད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་རྒྱུ་དང་མཐུན་ན་ཨམ་བན་གྱི་
སློབ་སློན་ལ་ཉན་རྒྱུ་ཨང་གསར་ཡོད་ཀྱང་། གལ་ཏེ་སློབ་སློན་དེ་ཉིད་པོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་བྱས་དང་འགལ་ལྷོར་གྱུར་ཚེ་རྒྱ་ནག་
གོང་མ་སྐྱོད་མས་ཀྱང་ཁོང་ཚོར་འགྲུགས་རྒྱུ་སྤེལ་བའི་རྣམས་མཐུ་བྲལ་བ་ཡིན།” ཞེས་གསུངས་ཡོད། (Diary of Capt. O'Connor,

4 September 1903)

ལྷག་པར་དེའི་ནང་གི་དོན་གནད་གལ་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ནི་ཡགོང་ས་མཚོག་དང་། པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་དབུས་པའི་པོད་ཀྱི་
ལྷ་ཆེན་ཁག་གི་ཡང་སྲིད་གསེར་བྱམ་དཀྱུགས་ཏེ་ངོས་འཛིན་ལུ་དགོས་པའི་གོང་མའི་བསམ་འཆར་དེ་རེད། འོན་ཀྱང་དེའི་བདག་
དབང་ལུ་མཐུད་དེ་པོད་གཞུང་དང་པོད་ཀྱི་ལྷ་ཆེན་ཁག་གི་སར་གནས་པ་དང་། ཡང་སྲིད་རྣམས་སྤར་བཞིན་ཆོས་རྒྱུ་གས་ཀྱི་ལམ་
སྲོལ་གཞིར་བཟུང་ངོས་འཛིན་ལུས་པ་ལས་མཐུའ་གཅིག་ཏུ་གསེར་བྱམ་དཀྱུགས་དགོས་པའི་ངོས་པ་མེད། དཔེར་ན། བསམ་འཆར་
དེ་བཏོན་ནས་རིང་པོ་མ་སོང་བར་ཡགོང་ས་སྐྱོད་དགུ་པ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་གསེར་བྱམ་མ་དཀྱུགས་པར་ངོས་འཛིན་ལུས་པ་ལྷ་
བྱ་རེད།

བསམ་འཆར་ནང་གི་དོན་གནད་གལ་ཆེ་གཞན་ཞིག་ནི་ཨམ་བན་གྱི་ལས་འགན་སྐོར་རེད། ཨམ་བན་གྱི་ངོ་བོ་ནི་སྐབས་
དེར་དེང་གི་གཞུང་ཚབ་ལྷ་བྱ་དང་། རྒྱ་གསེར་གཞན་ནས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་མཚོན་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་ཆ་ནས་བཅའ་སྲོད་བྱས་
པ་ཞིག་རེད། ཨམ་བན་གྱི་གནས་སྐབས་ནི་ཨམ་བན་ཡུ་ཏའི་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༠༩ ལོར་རྒྱ་གར་དབྱིན་ཇིའི་ཕྱི་སྲིད་དུང་ཆེ་མོར་གྱི་
མར་ཏུ་རན་ཏེ་ (Mortimer Durand) ལ་གསུངས་པའི་ཚོག་ཐོའི་ནང་གསལ་པོ་ཡོད་པ་སྟེ། “ཁོང་ནི་ལྷ་སར་སྐྱེ་མགོན་ཞིག་
ཡིན་པ་ལས་སྤྱིན་བདག་མིན། སྤྱིན་བདག་ངོ་མ་བྱུར་དུ་བཞག་ནས་ཁོང་ལ་རྣམས་པ་གང་ཡང་མེད།” ཅེས་བརྗོད་གནས་འཁོད་
ཡོད། (Sykes, Percy. 1997. The Right Honourable Sir Mortimer Durand: A Biography)

དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྤེལ་མཁུན་ཏག་དང་། ལྷ་བེག་ (Huc and Gabet)
གཉིས་ཀྱིས། “པོད་གཞུང་གི་གནས་སྐབས་དེ་ལེ་ཤུའི་ལྷ་ཆེན་རོ་བུ་བྱ་དང་། རྒྱ་མིའི་གཞུང་ཚབ་དེ་རོ་བུ་དུ་ཡོད་པའི་ཨོ་སེ་གྱི་རི་

ཡའི་གཞུང་ཚབ་ལྷ་བྱ་ཞིག་རེད།” ཅེས་བཤད་ཡོད། (Huc, M. 1933. Decouverte du Thibet, 1845 1846)

མན་ཏུ་འི་སྲིད་གཞུང་གིས་སྲིད་བྱས་ལ་སློབ་པ་དུ་འགྲུབ་པ་བཏང་ནས་བོད་ལ་བཅན་འདུལ་མ་བྱས་གོང་། ཆིང་ལྷལ་
རབས་ཀྱི་བཅུ་མོ་མཐའ་མ་ལུ་མ་ཆེ་ཞིའི་ (Cixi) ལ་བོད་མིའི་ས་གནས་ས་ཐོག་གི་དངོས་ཡོད་གནས་སྐབས་ཐོག་ཐེ་ཏུ་བྱེད་ཀྱི་
མེད་པའི་ཆོར་སྐབས་ལོད། ལྷ་རིགས་ཚུམ་པ་པོ་ཇང་ཅེང་ (Jung Chang) གཞིར་བཟུང་ “བོད་མི་ནམས་སྤྱིའི་ཐེ་བྱས་མེད་
པར་གཅིག་པུར་སྲིད་འདོད་ཡོད་པ་དང་། གནད་དོན་དེའི་ཐོག་གོས་མོལ་བྱེད་ཐབས་མེད་པར་ཕལ་ཆེར་ཆེ་ཞིའི་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་
བ་དང་། བོད་ཆིང་གོང་མའི་ལྷལ་ཁམས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཉར་དགོས་ན་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་ལ་བརྩེ་འཛོག་དེས་པར་དུ་བྱེད་དགོས་
པའི་དོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།” (Chang, Jung. 2013. Empress Dowager Cixi: The Concubine who Launched Modern China)

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༤ ལོར་མན་ཏུ་བོད་ལ་བཅན་འདུལ་བྱས་པ་དེ་བོད་དང་མན་ཏུ་གོང་མ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་
འཕོ་འགྲུར་འགྲོ་བའི་དུས་མཚམས་ཤིག་ཡིན། དེའི་གོང་དུ་མན་ཏུ་བོད་ལ་ཡོང་བ་དེ་དག་ནི་ལོ་ལོ་ས་མཚོག་དང་བོད་གཞུང་
གིས་མེ་སྐྱལ་གནང་བ་ལྟར་རོགས་བྱེད་པར་ཡོང་བ་ཞིག་རེད། བོད་ནང་དབྱིན་ཇིའི་ཤུགས་རྒྱུན་འགོག་ཆེད་མན་ཏུ་བོད་བཅན་
བཟུང་བྱས་ཀྱང་དུས་ཚོད་ཐུང་ཐུང་ལས་བཟུང་བྱབ་མེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༠ ལོར་མན་ཏུ་ས་མཚོག་སྲིད་བྱི་ལས་ཕབ་ཅིས་
ཀྱི་སྲིད་ངན་བཅུ་མས་པ་དང་། སྐབས་དེར་ལོ་ལོ་ས་མཚོག་ནས་མན་ཏུ་དང་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཅད་པ་ཡིན་ཞེས་གསལ་
བསྒྲགས་བསྐྱབས་ཡོད། ཡོན་བདག་གིས་ལྷ་མར་བསྐྱུན་གཙུག་པོར་བཞུགས་སྐབས་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་གཞི་རྒྱ་དེ་ཡང་མེད་པར་
གྱུར་ནས། བོད་པས་མན་ཏུ་བཅན་འདུལ་ལ་གཏོང་ཡོན་བྱས་པ་དང་། མཐར་མན་ཏུ་འདམག་མེ་བོད་ལ་མགོ་བཏགས་ལུ་
དགོས་བྱུང་བ་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོའི་དབྱར་དུས་གོར་ཁས་བར་འདུམ་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་དབར་དོན་ཚན་གསུམ་ཡོད་པའི་གན་
ཡིག་ཅིག་བཞག་སྟེ་མན་ཏུ་འདུང་དམག་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་མགོ་བཏགས་ལུས་པ་ལྟར་ཁོང་ཚོ་སྤྱིར་འབྲུད་བྱས་པ་རེད།
ལོ་ལོ་ས་སྐྱེ་སྤོང་བཅུ་གསུམ་པ་མཚོག་ལྟ་སར་ཞབས་སོར་འཁོད་ཇེས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ཟླ་ ༩ རང་བོད་འདི་བཞིན་རང་བཅན་
གཙང་མའི་ལྷལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་སྐྱར་ཡང་དག་སྦྱེལ་གསལ་བསྒྲགས་མཛད་ཡོད།

བོད་དང་ལྷ་ལྷོ་མི་སེར་ལྷལ་ཁབ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ།

བོད་གཞུང་གིས་སྤྱིའི་ལྷལ་ཁབ་ཁ་ཤས་དང་མཉམ་དུ་འདྲ་མཉམ་ཐོག་ཆིངས་ཡིག་མང་པོ་བཞག་ཡོད། དེའི་ཁོངས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩
ལོའི་བོད་སོག་གི་ཆིངས་ཡིག་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ལོའི་བོད་དང་ལྷ་ལྷོ་ལྷལ་ཁབ་འདི་དབྱིན་ཇིའི་གཞུང་དབར་སེམ་ལའི་ཆིངས་
ཡིག་སོགས་བཞག་ཡོད་པ་དེས་བོད་རང་བཅན་གྱི་གནས་བབ་ལ་ཁུངས་སྦྱེལ་བྱེད་བྱབ། ལྷ་ལྷོ་གི་སྲིད་འཛིན་ཡོན་ཏེ་ཁད་ཀྱིས་
ལྷལ་ཁབ་སྐྱེ་སྤོང་བཅུ་གསུམ་པ་མཚོག་ལ་བོད་ལྷ་ལྷོ་གི་མཐུན་སྦྱོགས་ལྷལ་ཁབ་ནང་འདུལ་བཞགས་ཡོང་བའི་ཡི་གེ་དང་པོ་

ལུལ་བ་དེ་ལ་ཡལོང་ས་མཚོག་གིས་མཁས་མང་ས་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་ལན་གསལ་བཀའ་ཡིག་གནང་བའི་ནང་འཁོད་དོན། མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ད་ལྟ་ཚུགས་ཙམ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མང་གཞི་བརྟན་པོ་ཚུགས་ཐུབ་མེད་པར་བརྟེན། སྲིད་འཛིན་གྱི་རྣམས་ཤུགས་རྣམས་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་ཡོང་བའི་ཐབས་སུ་བེད་སྲོད་གནང་དགོས་ཤིང་། ང་ཚོ་བོད་ཀྱི་ཐད་བོད་མི་ཚོས་རང་ཉིད་སྲུང་སྲོལ་ཐུབ་པའི་ལུན་པར་བརྟེན། སྲིད་འཛིན་མཚོག་གིས་ཐག་རིང་ནས་འདི་ལྟོགས་ལ་སློབ་གཡེང་སེམས་འཚབ་གནང་མི་དགོས།” ཞེས་གསལ་ཡོད། (Guomin Gongbao, 5 January 1913)

སྤྱི་ལོ་ 1930 བོད་ལྷགས་ཏ་ཟླ་ ༤ ཚེས་ 15 ཉིན་ཡལོང་ས་སྐུ་སྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་མཚོག་ནས་བོད་ཀྱི་རང་བཙན་གནས་བབ་དང་རྒྱ་ནག་ནས་བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་ཁུལ་དུ་བཙན་འཇུག་བྱས་སྐོར་གསུངས་དོན་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆར་གསལ་བའི་ནང་། “ད་སྟེན་རྒྱ་བོད་མཚོན་ཡིན་དམ་གཙང་དང་འབྲེལ་བས་བོད་རང་བཙན་བདེ་ཐབས་ཀྱི་དབང་བྱས་ཀྱི་ཆེ་ད་མུས་མུ་མཐུད་གཅེས་ཉར་བྱེད་འདོད་ཡོད་པ་མ་ཟད། བར་ལམ་བོད་ཀྱི་ས་ཁོངས་སྤྱི་བོར་རྣམས་སྐར་རྒྱན་རང་ས་རང་བདག་བྱུང་ན་ལུགས་ཕན་བཟང་བ་ཡོང་རྒྱུ།” ཞེས་གསལ་ཡོད། (Record of the Thirteenth Dalai Lama's communication, dated 15th day of the 4th Tibetan Month, Iron Horse Year, 1930)

རྣམས་དེའི་བོད་གཞུང་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྤེལ་བའི་སྤྱི་བརྒྱགས་དེ་ཚོ་སྤྲོགས་ལྷུང་གི་གཏམ་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བཏང་ནའང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་པ་དང་བྱུར་གནས་ཆེད་ལས་མཁས་པའི་གདེང་འཛིག་ལ་ང་ཚོས་ཆ་འཇོག་བྱེད་དགོས་པའི་སྟེང་། དེ་ཡང་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས་ནས་“མ་མཐར་ཡང་སྤྱི་ལོ་ 1940 ལོའི་སྟེན་ལ་བོད་དེ་རང་བཙན་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པར་”ཞེས་ལེན་བྱས་ཡོད་ཅིང་། སྐར་རིན་སི་མི་ཐི་ (Warren Smith Jr.) ཡིས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་པའི་ཁོ་རང་གི་ལུགས་དེབ་ནང་“རྒྱ་ནག་དམར་པོས་གོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་དེ་རྒྱ་ནག་ནང་ཁུལ་གྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པར་སྟོན་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། གོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆེང་ས་ཡིག་གི་ཁྱད་ཚོས་ཁ་གསལ་ལྡན་ཡོད་དེ། བོད་དང་རྒྱ་ནག་དབར་ཆེང་ས་ཡིག་ཅིག་འཇོག་དགོས་བྱུང་བ་དེ་རང་ལས་ལྷུང་པ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་གནས་བབས་ཁག་ཁག་ཡིན་པ་བསྟན་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་གང་ལའང་དེ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ཐབས་སྤུང་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཁོངས་སུ་འཇུག་དགོས་བྱུང་མེད་”ཅེས་བྲིས་ཡོད།

ཁེ་ན་ཏེ་སྤྱི་སྲིད་དུང་ཆེ་ནས་ཀྱང་སྤྱི་ལོ་ 1940 ལོའི་ཟླ་ 11 ཚེས་ 17 ཉིན་ཨ་རིའི་རྒྱལ་ས་ཤུ་ཤིང་གོན་དུ་བཙའ་སྟོན་ཁེ་ན་ཏེ་གཞུང་ཚབ་ལ་བསྐྱར་བའི་གཞུང་འབྲེལ་འཕྲིན་ཡིག་ནང་ “གནད་དོན་གང་རེད་དམ་ཞེ་ན། ཁེ་ན་ཏེ་བོད་དེ་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གམ། ཡང་ན་རྒྱ་ནག་གི་བྱུར་གཏོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ ཡང་ན་ཁ་གསལ་ཐབས་མེད་པའི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་གསལ་གིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་དགོས་མིན་དེ་རེད། ངའི་བསམ་ཚུལ་ལ་རྒྱ་མིས་བོད་ཐོག་བདག་དབང་ཡོད་ཅེས་པ་དེར་རྒྱ་”

མཚན་ལྡང་ངེས་མི་འདུག རྒྱ་ནག་ལ་བོད་ཐོག་མིང་ཙམ་གྱི་བདག་དབང་ཡོད་ཅེས་པ་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོའི་རྒྱུན་ལ་ཡལ་ཆེར་བདེན་པ་ཡིན་སྲིད་ཀྱང་། དེར་གསལ་ལ་ཁ་མི་འདུག དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན་རྒྱ་ནག་ལ་བོད་ཐོག་མིང་ཙམ་གྱི་བདག་དབང་ཡོད་ཅེས་པ་དེ་རྟོག་བཅས་ཙམ་རེད། དོན་དངོས་ཐོག་འདས་པའི་ལོ་བཞི་བཅུ་ཉེ་རིང་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་ལས་དོན་མཐའ་དག་བོད་མི་རང་ནས་སྤངས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པར་སྤང་། གནས་སྤངས་དེར་ལྟ་དུས་ངའི་བསམ་པར་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་བོད་དེ་རང་བཅོན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་འོས་ཚོས་ཚང་འདུག” ཅེས་གསལ་ཡོད།

དེ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གི་བོད་སྤོང་སྐྱེ་ཚབ་མཐའ་མ་ཤན་ཅུང་ལན་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་བོད་ནས་ཐོན་རྗེས་ཁོང་གིས། “སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ནས་བཟུང་ལྷ་ས་ས་ (བོད་གཞུང་གིས་) དོན་དམ་གྱི་རང་བཅོན་གཙང་མའི་ཁོ་དབང་ལ་ཡོངས་སྤྱད་ཡོད་པ་རེད།” ཅེས་བྲིས་ཡོད། (Shen, T. and Liu, S. 1973. Tibet and the Tibetans)

བོད་རང་བཅོན་ཡིན་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དོན་དངོས་དེར་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནང་ཁུལ་དུ་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་བོད་དེ་ལྟར་ལྷ་ས་མཐུད་གནས་པའི་རེ་བའང་བྱས་ཡོད། སྤྱི་གཅེན་པོ་རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་རྒྱ་ནག་ནན་ཅིང་དུ་སློབ་གཉེར་གནང་སྐབས་སྲིད་འཛིན་ཇང་ཅད་ཉེས་ཁོང་ལ་བོད་རང་བཅོན་གྱི་གནད་དོན་ཐོག་བསམ་ཚུལ་དེ་ལྟར་བཤད་བྱུང་ཞེས་གསུངས་ཡོད། “ཇང་ (ཅད་ཉེས) གིས་ཀྱང་ཏུ་ལའི་ལྷ་མས་བོད་ལ་དབང་འཛིན་གནང་བ་དང་། ངས་ཁོང་ལ་རམ་འདེགས་བྱས་ཏེ་བོད་ལྷ་ས་མཐུད་རང་བཅོན་རྒྱལ་ཁབ་ཞིག་གི་ངོ་བོར་གནས་རྒྱུར་འདོད་པ་བྱེད་ཀྱི་འདུག གལ་ཏེ་བོད་ལ་སྤྱིའི་སློབས་ལུགས་ཀྱི་བཟུ་གཞིག་མེད་པར་རང་བཅོན་དུ་གནས་འདོད་ཡོད་ཆེ་ཇང་ (ཅད་ཉེས) གིས་དེར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་རྒྱུའི་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། བོད་རྒྱ་ནག་གི་ལྷག་སློབ་ལྷ་སྤྱི་ལོ་ལ་པར་སོང་། བོད་དང་རྒྱ་ནག་དབར་དུས་རྟག་ཏུ་འབྲེལ་བ་བཟང་པོ་ཡོང་གི་རེད་ཅེས་བཤད་བྱུང་།” ཅེས་གསུངས་ཡོད། (Thondup, Gyalo, and Thurston, Anne F. 2015. The Noodle Maker of Kalimpong: The Untold Story of My Struggle for Tibet)

དེས་ཀྱང་མ་ཟད། དམར་དམག་རྒྱུང་སྤོང་སྐབས་བོད་སར་བསྐྱབས་དུས་བོད་མི་ཚོས་ཁོ་ཚོར་རྩོལ་སྤོང་བ་དང་གནས་ཚང་གཡར་བ་སོགས་བྱས་པར་མའི་ཅོ་རྟུང་གིས་ “ང་ཚོས་སྤྱི་རྒྱལ་ལ་བྱ་ལོན་སྤོང་དགོས་པ་ནི་དེ་གཅིག་ལྟ་ཡིན།” ཞེས་དང་། “བོད་པ་དང་མན་ཅུ་གཉིས་ཀྱི་ལག་ནས་ང་ཚོས་དགོས་མཁོ་ལེན་དགོས་བྱུང་བས་སྤྱད་བྱ་ལོན་འཇུག་དགོས།” ཞེས་བཤད་ཡོད།

(Snow, Edgar. 1961. Red Star over China)

དུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཞི་པའི་དོན་འཛིན་དང་རྒྱ་ནག་གི་སེར་རྒྱལ་ཁབ།

དུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཞི་པའི་བྲི་འདོན་མངོན་སྡོམ་ལ་རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་“ལོ་དེའི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༡
ཉིན། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དམ་སྲོལ་ལྟར། གྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གི་འཕུས་ཚབ་སྤུ་གྲུང་ཤིན་དང་རྩ་སྤྱང་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་དུ་
ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཞི་པའི་བྲི་འདོན་མངོན་སྡོམ་གཙོ་སྤྱོད་གནང་། ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་དུ་ལའི་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཞི་པར་གྲུར་བའི་
ཁྲིམས་མཐུན་རང་བཞིན་ནི་གྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་དུ་ལའི་ལྷ་མོའི་ལམ་ལུགས་སློར་གྱི་གཏན་འབེབས་དང་རྒྱལ་དམངས་
སྲིད་གཞུང་གི་མཆན་བཀོད་དོན་འཛིན་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་” ཞེས་བཀོད་ཡོད།

དོན་དངོས་གནས་ཚུལ་ནི་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ལྷ་སྐྱ་བས་མགོན་དུ་ལའི་ལྷ་མོའི་ལམ་ལུགས་ཐོག་བདག་དབང་
ཡོད་ཚུལ་བརྗོད་པ་དེ་ལོ་རྒྱུས་ཁྲིག་བཤད་བྱས་པ་ཞིག་རེད། དུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་ཀྱི་ཆོས་ཕྱོགས་
ཀྱི་སྤར་སྲོལ་འགོ་ལུགས་བཞིན་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༡ ཉིན་དོན་འཛིན་ལུས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་
ཆོག་མཆན་ལུས་ནས་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དེ་ལྟར་ལུ་དགོས་དོན་ཡང་མེད། རྒྱ་ནག་གི་སྐྱ་ཚབ་སྤུ་གྲུང་ཤིན་ལྷ་
སར་མ་བསྐྱབས་གོང་ནས་སྲིད་སྤྱོད་རྩ་སྤྱང་རིན་པོ་ཆེས་བོད་ལྗོངས་ཚོགས་འདུར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་ཨ་མདོར་འབྲུངས་པའི་
རྒྱུད་སྲིད་ལྷ་མོ་དོན་འགྲུབ་མཆོག་ལ་རྒྱལ་དབང་སྐྱ་སྤྱང་བཙུ་བཙུམ་པའི་ཡང་སྲིད་འབྲུལ་བྱལ་ཡིན་པའི་སྣམ་སེང་གནང་བར་བོད་
ལྗོངས་ཚོགས་འདུ་ནས་སྤྱི་ལོ་ཀྱིས་གཏན་འབེབས་ལུས་པ་རེད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོའི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༡ ཉིན་བོད་ཀྱི་ལྷ་སྐྱ་བས་མགོན་དུ་ལའི་ལྷ་མ་མཆོག་གི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་
མངོན་སྡོམ་སྐབས་སྤུ་གྲུང་ཤིན་ལ་འབྲུག་དང་། འབྲས་ལྗོངས། བལ་ཡུལ། དབྱིན་ཇིའི་སྐྱ་ཚབ་བཙུམ་ལས་ལྷག་པའི་ལས་འགན་
གང་ཡང་ཡོད་པ་མ་རེད། རྒྱ་མིས་བཤད་པའི་རྒྱུན་གཏམ་དེ་ནི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མངོན་སྡོམ་གནང་གོང་ནས་རྒྱ་ནག་
གཞུང་གིས་རེ་སེམས་དེ་འདྲ་ཞིག་བཙུངས་ཡོད་པ་ལས། དོན་དམ་དུ་དེ་ལྟའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་
གིས་གསར་ཤོག་ནང་དུ་ལའི་ལྷ་མ་སྤུ་གྲུང་ཤིན་དང་ལྷ་དུ་བཞུགས་པའི་སྐྱ་དབང་བསྐྱོན་ཡོད་པ་དེ་ལ་སྤུ་གྲུང་ཤིན་ནས་གསེར་
ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་གཙོ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་པ་ཟེར་བའི་འགྲེལ་བཤད་ལོག་པ་བརྒྱབ་ཡོད། དེའི་སློར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ཟླ་ ༤ ཚེས་
༡༡ ཉིན་བོད་ལྗོངས་ཉིན་རེའི་གསར་ཤོག་ཐོག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཕུས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱན་ལས་ཚོགས་གཙོ་གཞིན་པ་ང་ལོད་
ངག་དབང་འཛིགས་མེད་ཀྱིས་བརྗོད་དོན་བཀོད་པའི་ནང་། སྐྱ་དབང་དེ་ནི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཉིན་ཁ་གསུངས་སྤུ་གྲུང་
ཤིན་གྱིས་ལ་གོང་ས་མཆོག་མངའ་ལུའི་སྐབས་བསྐྱོན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། “སྤུ་རང་ཉིད་ནས་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་གཙོ་
སྤྱོད་བྱས་ལུགས་བཤད་པ་དེ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ལ་འཁྲིག་བཤད་བྱས་པ་ཞིག་རེད།” ཅེས་གསལ་ཡོད།

གསར་རྒྱུ་ལའི་ལྷ་མའི་ཚོགས་ཁག་གིས་རྒྱུ་ལའི་ཐོག་དབྱ་མའི་ལམ་དུ་ལ་བསྐྱབས་ཤུགས་ཆེར་བྱས་ཡོད། སྤྱི་དུང་ཚོས་ (ཀྲ་
ནག་གཞུང་གིས་) དབྱ་མའི་ལམ་ལ་སྦྱོན་བརྗོད་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་དེར་རྒྱུ་ལའི་བྱེད་མཁན་ཡོད། རྒྱུ་
ལའི་སྤོངས་ཤུགས་ཁག་གཅིག་གིས་དབྱ་མའི་ལམ་ནི་རྒྱ་ནག་དང་པོད་གཉིས་ཀར་ཁེ་སྤོང་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་”
ཅས་བཤད་ཡོད།

པོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར་ཡིག་ཆའི་ནང་དོན་རྣམས་ལག་
བསྟར་བྱ་རྒྱུ་ཚབ་དྲུ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་དུ་དེར་འབྲིག་བཤད་དང་ལུང་འདྲིན་ལོག་པ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་
རིག་གི་ཚགས་ཤོག་གསར་པ་ (Neue Zeurcher Zeitung) ཟེར་པའི་ཚགས་ཤོག་གི་གསར་འགོད་པ་རྗེད་ཉི་ སུང་སྤུར་
(Beat U. Wieser) གྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ལོར་ཀུའུ་ཤེ་ཚུན་ལ་བཅར་འདྲི་བྱས་ཤིང་ཕྱི་ལོ་ཚུམ་ཡིག་ཅིག་ནང་ལའང་རྒྱ་ནག་
གཞུང་གིས་ལག་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་སྐྱེ་ཚབ་དང་དགེ་མཚན་ལྡན་པའི་གོས་མོལ་བྱེད་འདོད་མེད་པའི་མཐོང་སྣང་བཀོད་
ཡོད། ཁོང་གིས་“རྒྱ་ལའི་ལྷ་མའི་སྐྱེ་ཚབ་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྤྱོད་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་
པའི་རང་སྤྱོད་གི་ཆ་རྒྱུན་གཞིར་བཟུང་པོད་མའི་རང་སྤྱོད་གི་དགོས་འདུན་དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་སྤུལ་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་
གི་སྐྱེ་ཚབ་ཀྱིས་དེ་ཚོ་ཚང་མ་སྤང་མེད་དུ་བསྐྱར་བ་དང་། ཉ་ལམ་པོད་པའི་སྐྱེ་ཚབ་ཀྱིས་སྤྱད་པའི་ཡིག་ཆ་དེ་ཚོར་ལྟ་ཚམ་ཡང་བྱས་
མེད་པ་ལྟར་གང་བྱུང་སྦྱོན་བརྗོད་བྱེད་ཀྱི་འདུག་” ཅས་བྲིས་ཡོད། (<http://tibet.net/2013/12/Chinese functionary rules out tibet autonomy criticizes divisive nature of dalai lama clique/>)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་དུ་དབྱ་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱི་དབྱས་ཀྱིས་རང་བཅོན་ཚོད་པ་དང་། མཐར་ཐུག་རང་
བཅོན་ཡོང་ཐབས་སུ་“རྒྱུ་ལའི་ནང་དུ་རྒྱུ་ལའི་”ཚོད་ཀྱི་ཡོད་པའི་བརྗོད་འདུགས་སོགས་ལས་ལྡོག་སྤྱེ། དབྱ་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱི་
དབྱས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱུ་ལའི་ཅ་ཁྲིམས་འོག་པོད་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་འདྲིན་སྤྱོད་གཅིག་གི་འོག་གནས་
ཐབས་སུ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་གི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་པོད་མའི་མངོན་འདོད་ཅམ་དུ་མ་ཟད། པོད་མི་ཚོར་
འོས་བབ་ཡོད་པའི་རང་དབང་ཡིན།

ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་ལག་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་མཚན་སྟན་ལ་སྐྱར་འདེབས་དང་དམའ་འབེབས་
བྱེད་ཐབས་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ཚོས་རྒྱུ་ལའི་སྤྱི་ཚོགས་ལྟ་ཅི། ཐ་ན་རྒྱ་ནག་མི་མང་གི་སྤོངས་སྤུར་ཐབས་མེད། གང་
ལགས་ཤེ་ན། ལག་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་ནི་རྒྱ་ནག་མི་མང་གི་འགྲུར་བ་མེད་པའི་གོགས་པོ་སྤོངས་ཐུབ་ཅིག་ཡིན་པ་
དང་། པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཞི་བའི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་ཡོང་བར་རེ་སྤོངས་བཅོལ་ཡུལ་བཟང་ཤོས་དེ་ཡིན། དེ་ཡང་དུས་རབས་གོང་
མའི་ལོ་རབ་དགུ་བརྒྱུ་པའི་ནང་ཨ་རིའི་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་ཚོང་འབྲེལ་བྱེད་སའི་རྒྱུ་ལའི་ཡིག་ཤོས་ཀྱི་མཚན་གནས་སྤོང་

དགོས་མེད་ཐོག་བཟོ་སྒྲིབ་ཀྱི་སྐབས། ལགོང་ས་མཚོག་གིས་ཡོངས་གྲགས་ཐོག་ “འཇམ་སྒྲིབ་ཐོག་མི་འཕོར་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་
ཁབ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་མཚན་གནས་དེ་འོས་ཤིང་འཚམ་པ་རེད།” ཅས་གསུངས་ཡོད།

དེ་མཚུངས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༤ ལོའི་ཨོ་ལེ་མ་པི་གཙུག་ལྷན་གྱི་གཙོ་གཉེན་པོ་ཅིང་དུ་ཡོང་བར་རེ་བྱ་
སྟེ་སྐབས་འཇམ་སྒྲིབ་ཁྱིམ་ཡོངས་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ལགོང་ས་མཚོག་གིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རེ་བྱ་དེར་
རྒྱབ་སྐྱོར་མཛད་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ལགོང་ས་མཚོག་ལ་སྐྱུར་འདེབས་ཇི་ཅམ་བྱས་པ་དེ་ཅམ་དུ་མི་མང་ཁྲིད་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་
འཁོན་འཛིན་ཆེ་རུ་འགོ་རྒྱུ་དང་། དེ་ལྟར་བྱུང་ཆོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ནང་སྤྱི་དངོས་པོའི་ཡར་རྒྱས་ཇི་ཅམ་བཏང་ཡང་མི་མང་
ཁྲིད་འཁོན་སེམས་དེ་ཅ་བ་ནས་ཞི་ཐུབ་ཐབས་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན།

དབུས་པོད་མིའི་སྤྱི་གཞུང་གིས་འཇམ་སྐྱོན་གྱིས་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་གྲོས་མོལ་ཁོ་ནའི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་ཡིད་
ཆེས་བརྟན་པོ་ཡོད། སྤྱི་སྤྱོད་སྒོ་བཟང་སེང་གོ་མཚོག་ནས་ཀྱང་ལགོང་ས་མཚོག་གི་སྐྱེ་ཚབ་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཚབ་དབར་
གྲོས་མོལ་བརྒྱུད་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཞི་བའི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་ཡོང་བར་པོད་མིའི་དབུ་བྱིད་ཆོས་ཡིད་ཆེས་བརྟན་པོ་ཡོད་སྟེ་
ནན་པོ་གསུངས་ཡོད། གཉིས་པམ་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱི་བྱས་དེ་ཐོག་མར་གསལ་འདོན་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་འགྲུར་འཕེལ་རིམ་པ་
མང་པོ་སྤྱིན་ཡོད།

ལགོང་ས་ལ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོས་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགྲུར་འགྲོས་དང་བསྐྱེད་ཏེ།
པོད་པའི་དབུ་བྱིད་རྣམས་དང་དགོངས་དབུད་བཀའ་བསྟར་རིམ་པ་མཛད་ཇེས། མཐར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་རང་བཙན་བསྐྱུར་
གསའི་ཆབ་དུ་ཚོལ་གསུམ་པོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་ཞིག་ཡོང་ཐབས་གནང་རྒྱུའི་མཛད་བྱས་གཏན་
འཕེབས་གནང་བ་དེ་ལ་ཇེས་སུ་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱི་བྱས་ཞེས་ཡོངས་གྲགས་སུ་གྱུར་བ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་རྒྱ་གཞུང་གི་
ཆེས་མཐོའི་དབུ་བྱིད་ཏེང་ཞའོ་ཕིང་གིས་ལགོང་ས་མཚོག་ལ་འབྲེལ་མོལ་གྱི་གྲོས་འཆར་འདོན་སྐབས། ཏེང་གིས་སྤྱིའི་གཅེན་པོ་རྒྱ་
ལོ་དོན་གྲུབ་མཚོག་ལ་རང་བཙན་མ་གཏོགས་གནས་ཚུལ་གཞན་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་གྲོས་མོལ་བྱས་ཏེ་ཐག་གཅོད་ཀྱི་ཆོག་
ཅས་བཤད་ཡོད། དེ་སྤྱིར་ལགོང་ས་ལ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ ༡༩༨༥ ལོར་པོད་ནང་སྐྱེ་ཚབ་ལྟ་སྟོར་ཆོགས་
ཚུང་སྤྱི་ཇེས་ཐེངས་བཞི་དང་། གྲོས་མོལ་ཉོག་ཞིབ་ཆོགས་ཚུང་ཐེངས་གཉིས་བཙུང་གནང་མཛད་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོར་ལྷི་ཡིར་ཡོད་པའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་ཚབ་ཀྱིས་པོ་ཅིང་གཞུང་གིས་པོད་ཅམ་མ་ཡིན་པར་མི་འཕོར་ཆེན་
པོ་མེད་པའི་ས་ཁུལ་ནང་སྤྱི་དངོས་ཆ་མ་སྟོམས་པ་དང་མི་འཕོར་ཉུང་བའི་གནས་སྐབས་ལ་འགྲུར་བ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་ན། ས་གནས་
ཀྱི་མི་མང་ཆོས་རྒྱ་མི་གཞིས་ཆགས་ལ་ཡོང་མཁན་ཆོར་དགའ་བསྟེན་གྱི་དགོས་པ་མ་ཟད། ལོ་སྤྱི་ལུ་ཚུན་ལ་ས་ཁུལ་དེ་དག་གི་
མི་འཕོར་ས་ལ་དུག་ཅུ་བྱིན་པ་གྱེད་དགོས་པའི་རེ་འདོད་གྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྟེ་གསལ་བསྐྱབས་བྱས་པ་དང་། ད་དུང་གསལ་བསྐྱབས་

དེའི་ནང་། “དེ་ནི་ཚོང་དཔག་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ཡིན། ལོ་སྤུམ་ཚུའི་ནང་ས་ཡ་བརྒྱ་ལས་མི་ཉུང་བ་འཕར་དགོས་པ་ཡིན།” ཞེས་གསལ་ཡོད། (Movement Westward, Reference Materila No. 2, Embassy of the People's Republic of China (PRC), New Delhi, 4 February 1985).

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་ལྷ་བ་འཛོལ་མཁུ་བྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་སྤྱི་ཁྲབ་དུའུ་ཅི་དུའུ་ཡའོ་པང་གིས་བོད་ཀྱི་གནས་སྐབས་དང་། རྒྱ་ནག་ནང་ལ་རང་དབང་ཆེར་གཏོང་དང་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་བཅོས་བསྐྱར་གྱི་དགོས་པར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བར་ཁོང་གོ་གནས་ནས་གནས་དབྱུང་བཏང་། དུས་རྒྱུས་དེའི་མཚམས་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་དང་འབྲེལ་བར་ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་ལ་ཁ་དུང་གཏོང་བའི་དྲི་ལ་བསྐྱགས་ཡིག་ཆ་བསྐྱར་དུ་ཐོན་པར་བརྟེན། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་དོ་རྒོལ་རིམ་པས་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་མང་པོ་བཅོན་འཇུག་གྱི་དོ་རྒོལ་ཚུགས། སྐབས་དེར་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་འོག་ཏུ་སྐྱེས་པའི་བོད་མི་མི་རབས་གསར་པ་ཚོས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ གོ་གྲངས་བར་སྐབས་པའི་དོ་རྒོལ་དེ་ཚོའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲག་གཞོན་གྲགས་ཆེ་བྱས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོའི་ཟླ་བ་གསུམ་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ལོའི་ཟླ་བ་བཞི་པ་བར་ལྷ་སར་དྲག་པོའི་བྱིམས་གཞི་བསྐྱེད་མཁུ་བྱས་པ་ཚུན་གཞོན་བྱས་ཡོད།

དེ་ལྟར་ཡང་། ལ་གོང་ས་མཚོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་ཨ་རིའི་གོ་སྐོས་ཚོགས་སྤྱི་བའི་སྤོན་འགྲོའི་གོ་སྐོས་འཆར་དོན་ཚན་ལྟ་འདོན་གནང་མཛད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་ཡུ་རོབ་གོ་སྐོས་ཚོགས་སྤྱི་སེ་ཏས་སི་ལྷག་གི་གོ་སྐོས་འཆར་དོན་གནང་མཛད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གོ་སྐོས་འཆར་དེ་ཚོར་ཁས་ལེན་གྱི་དོན་ཚུའི་ཚབ་ཏུ། བོད་མིའི་སྤོང་སྤོང་བས་དང་རིག་གཞུང་གི་གྲགས་རྒྱུན་རྩ་མེད་བཅོཾེད་སྤར་ལས་གདུག་རྩུབ་ཆེ་བའི་སྲིད་བྱས་ལག་བསྐྱར་བྱས་ཡོད། རྒྱ་སྤོགས་ནས་བཟང་སྤོགས་ཀྱི་ཡ་ལན་མ་བྱུང་བའི་དབང་གིས་ལ་གོང་ས་མཚོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༣ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་སེ་ཏས་སི་ལྷག་གི་གོ་སྐོས་འཆར་རང་བཞིན་རྒྱས་མེད་དུ་གྱུར་བའི་གསལ་བསྐྱགས་བསྐྱུངས། དོན་ཀྱང་ལ་གོང་ས་མཚོག་གིས་གང་ཉིད་དང་བོད་མིའི་སྤོང་སྤོང་གི་འཇུགས་ཀྱི་དོས་ནས་ལུ་མཐུད་དེ་གོ་སྐོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུར་འབད་བཅོཾེན་གནང་རྒྱ་ཡིན་པ་གསུངས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ ལོར་ལ་གོང་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོས་མ་འོངས་བོད་མིའི་འཐབ་རྩེད་ཀྱི་ལམ་སྤོགས་གང་འདྲ་ཞིག་ཏུ་འགོ་རྒྱུའི་སྤོང་མང་མོས་ཐག་གཅོད་དོས་བསྐྱུ་གནང་རྒྱུའི་ལམ་སྤོང་ལེབས་པ་ལྟར། དོས་བསྐྱུ་གནང་སྐབས་བསམ་ཤོག་བརྒྱ་ཆ་ ༤༩ ཡིས་མང་མོས་ཐག་གཅོད་དོས་བསྐྱུ་མ་དགོས་པར་ལ་གོང་ས་མཚོག་གིས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགྲུར་འགོས་དང་བསྐྱུན་ཏེ་ཐག་གཅོད་གནང་རྒྱུའི་ཡོང་བའི་གསོལ་འདེབས་ལུ་བ་དང་། ཐག་གཅོད་གང་མཛད་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་མཐུན་གཅིག་ཏུ་ལུ་རྒྱུའི་བསམ་ཚུལ་བྱུང་ཡོད། བསམ་ཤོག་གི་ཐག་གཅོད་གཞིར་བཟུང་བོད་མི་མང་སྤྱི་འབྲས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོར་སྤྱི་མོས་གོ་སྐོས་ཚོང་གི་ལམ་ནས་དབྱུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱས་གཏན་འབེབས་གནང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལྷ་ ༥ ཚེས་ ༦ ཉིན་ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་ནས་པོད་དོན་ཐོག་གྲོས་ཚོད་བཞག་པའི་ནང་། གལ་ཏེ་ལོ་གསུམ་གྱི་དུས་ཡུན་ནང་པེ་ཅིང་གི་དཔོན་རིགས་དང་། བཅའ་བྱོལ་པོད་གཞུང་དབར་མ་འོངས་གནས་སྡངས་སྐོར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱབ་དུང་ཚེའི་སྡངས་འཛིན་འོག་གྲོས་མོལ་གི་སྤྱི་གུ་མ་ཐུབ་ན་ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་ཁོངས་ཡོད་པའི་སྲིད་གཞུང་ཁག་གིས་བཅའ་བྱོལ་པོད་གཞུང་འདི་པོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་ཡང་དག་པ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་གནང་ཐབས་སུ་དགོངས་པ་གཏོང་བ་བཞག་དགོས་སོགས་འཁོད་པའི་གལ་ཚེའི་གྲོས་ཚོད་བཞག་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོར་པོད་རྒྱའི་གྲོས་མོལ་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་ཞིང་། ཡགོང་ས་ཡུལ་མགོན་ཆེན་པོའི་སྐྱེ་ཚབ་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཚབ་དབར་གྲོས་མོལ་ཐངས་དགུ་ཙམ་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོར་གྲོས་མོལ་ཐངས་བདུན་པའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་མིའི་མཛོན་འདོད་རང་སྤྱོད་གི་རྣམ་པ་གང་འདྲ་ཞིག་རྩོད་ཀྱི་ཡོད་མིན་ཡིག་ཐོག་གསལ་འདོན་བྱེད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་ལྟར། པོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར་ཡིག་ཆ་སྤྲད་ཡོད་ཅིང་། བསམ་འཆར་ཡིག་ཆ་དེའི་ནང་ཡགོང་ས་ཡུལ་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་དང་པོད་མིའི་སྤྱི་གུ་འཇུགས་ཀྱིས་ངོས་ནས་རྩོད་པའི་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྲིད་རང་སྤྱོད་དེ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྤྱོད་གི་བཅའ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་ཡིན་པ་གསལ་པོར་བཤད་ཡོད།

པོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྤྱོད་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར་ཡིག་ཆའི་ནང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཡོད་པའི་པོད་རིགས་རྣམས་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་འཛིན་སྤྱོད་དགོས་པ་དང་། པོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་རང་སྲིད་རང་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱའི་གནད་དོན་ཁག་བཅུ་གཅིག་དངས་ཡོད་པ་ནི། རྐང་ཡིག་རིག་གཞུང་། ཚོས་ལུགས། ཤེས་ཡོན། ཁོར་ཡུག་སྤུང་སྤྱོད། རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་པོད་སྤྱོད་བྱེད་ཕྱོགས། དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་ཚོང་འབྲེལ། མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྐྱེད། མང་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས། ཕྱོགས་མི་དོ་དམ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་སྲོལ་ཡིག་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་ལེགས་བྱུང་དང་སློབ་གསོ། ཚན་རིག་ཚོས་ལུགས་ཐད་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བཅས་ཡིན།

རྒྱ་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་ནང་ང་ཚོས་པོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ནས་མི་དམངས་བཅའ་འགྲོལ་དམག་མི་སྲིར་འཐེན་བྱེད་རྒྱའི་ཀུན་སྤོང་འབྲེལ་ཚུལ་ཉེས་འཇུགས་བྱས་ཀྱང་། དངོས་དོན་དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པ་བསམ་འཆར་ཡིག་ཆའི་ནང་གསལ་པོ་འཁོད་ཡོད། ང་ཚོའི་སེམས་འཚབ་བྱེད་གཞི་རྒྱ་རིགས་ཕྱོགས་མི་དང་ལས་འཚོལ་བ་འབོར་ཆེན་པོད་ནང་སྤོང་ལུགས་བྱེད་རྒྱའི་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱེད་པའི་དབང་གིས་པོད་མི་རྣམས་གངས་རུང་ཆགས་པའི་ཉེན་ཚབས་བཟོས་ཀྱི་ཡོད་པས། རྒྱ་གཞུང་གི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྤྱོད་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ ༤༩ ནང་གསལ་ལྟར་ཕྱོགས་མི་དོ་དམ་བྱེད་རྒྱའི་སྲོལ་ཡིག་བརྗོད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། དེ་ཡང་དོན་ཚན་དེའི་ནང་ “མི་རིགས་རང་སྤྱོད་ས་གནས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་འཁོད་གཏན་འབེབས་ལྟར་ཕྱོགས་མིའི་སྐོར་གྱི་དོ་

དམ་བུད་ཐབས་བཟོ་འཁོད་བྱ་རྒྱུ།” ཞེས་སྲོལ་ཡིག་བཟོ་རྒྱུ་ཆ་རྒྱུན་གསལ་པོ་འཁོད་ཡོད། རྩོགས་མི་དོ་དམ་བུད་ཐབས་ཀྱི་
སྲོལ་ཡིག་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཇོ་བོ་གཞན་དོན་ཞིག་ཡིན། གང་ཡིན་ཞེ་ན། འདས་པའི་ལོ་བརྒྱ་ཕྱག་ཁ་གསེང་རྒྱ་རིགས་
གཙོས་མི་རིགས་གཞན་འཕོར་ཆེན་པོ་བོད་ནང་སྲོལ་གྲགས་བྱས་ཏེ་བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་དུ་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་གནས་
བབས་སྲུ་གྱུར་ཡོད།

བསམ་འཆར་ཡིག་ཆའི་ནང་གསལ་བའི་གྲོས་གཞི་དེས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་འབྲུས་མི་ཚོགས་ཆེན་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་
ལས་ཁུངས་གཞན་ཁག་གི་དབང་ཆ་ཅུ་བ་ནས་ཕྱིས་མེད་དུ་བཏང་མེད། མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྲོལ་གི་རྣམ་པ་གང་འདྲ་ཞིག་
ཡིན་རུང་། དབུས་སྲིད་གཞུང་དང་ས་གནས་རང་སྲོལ་གཞུང་དབར་གྲིམས་བཟོ་དང་གྲིམས་སྲོལ་གཏན་འབེབས་སོགས་ཚུད་པའི་
དབང་ཆ་དང་ལས་འགན་ཆ་བཞོས་དང་བཞོ་འགྲེམས་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡང་། གྲིམས་བཟོ་དང་གྲིམས་སྲོལ་གཏན་
འབེབས་ཀྱི་དབང་ཆ་དེ་རང་སྲོལ་ས་ཁུལ་བྱེད་བྱེད་དབང་ཆའི་བྱུང་ཚད་ཁོ་ནར་མ་གཏོགས་འདུག་གི་མེད་པ་ཡོད་མི་དགོས་པ་
རེད། དེ་ནི་རང་སྲོལ་གི་ས་གནས་མེད་པའི་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ཁྲུན་མཉམ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཀའི་ནང་གཅིག་མཚུངས་
རེད།

རྒྱ་ནག་གི་ཅུ་གྲིམས་དང་། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ལ་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ལ་བརྒྱུར་ཞིབ་རགས་ཅམ་
བྱས་ཆེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གངས་ནང་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་རང་ཐག་རང་གཙོ་གྱི་ལམ་ནས་རྒྱ་ནག་ལས་ཁ་བྱལ་དུ་འགོ་
རྒྱུའི་རང་དབང་ཡོད་པ་ནས། ད་ལྟོ་སྲིད་གཞུང་འོག་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་རང་སྲོལ་ཚད་གཞི་དེས་ཅན་ལས་མེད་པས། གང་
ཅིའི་ཐད་རང་དབང་ཉམས་རྒྱུ་དུ་སྲིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཅུ་གྲིམས་ནང་ཞིང་ཆེན་རིམ་པར་ཡོངས་ཁུལ་གྱི་སྲིད་བྱས་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་དང་སྲུད་
ཡོད་ཀྱང་། བོད་རྒྱ་བྱེད་རང་སྲོལ་ས་ཁུལ་ལ་དེ་འདྲའི་ཆ་རྒྱུན་མེད། རང་སྲོལ་ས་ཁུལ་དེ་ཚོས་གྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱེད་
སྐབས་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་ཚོག་མཚན་ལྟ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ཞིང་ཆེན་ཁག་གིས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཟིན་པའི་གྲིམས་
ལུགས་ཁག་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ལ་སྒྲན་སེང་ཅམ་ལས་ལྟ་དགོས་ཀྱི་མེད། དེར་བརྟེན། རང་སྲོལ་ས་ཁུལ་གྱི་སྲིད་གཞུང་ལས་
ཞིང་ཆེན་སྲིད་གཞུང་ལ་རྒྱལ་ཁུལ་གྱི་གྲིམས་ལུགས་ལ་བཟོ་བཅོས་དང་བརྒྱུར་བཅོས་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་ཆེ་བ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་

རེད། (Sangay, Lobsang. 2005. Proceedings of the Seminar on China's National Regional Autonomy Law: Theory and
Practice in Tibet)

བོད་རྒྱུར་ལ་ཡིག་ཆ་དཀར་པོའི་དེབ་སྐྱེལ་བ་ལས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བྱུང་འབྲས་མ་སོན་པའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱས་དེ་དག་
ཕྱིར་བརྒྱུ་བྱས་ཏེ། བོད་མིའི་མངོན་འདོད་གཞིར་བཞག་པའི་ཐོག་ནས་སྲིད་བྱས་གསར་པ་ལག་བརྒྱུར་བྱེད་དགོས། ཕྱི་ལོ་

༡༠༠༥ ལོར་བོད་ས་ཡོངས་སུ་ངོ་ཚོལ་གྲགས་ཆེ་བུང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་ཚད་ལས་འདས་པའི་དྲག་གཞོན་
བྱས་པ་མ་ཚད། བོད་མི་མང་པོ་བཀག་ཉར་དང་བྲིམས་མཐུན་མེད་པའི་ཐོག་ནས་སྲིག་ཐོག་བཏང་བ་བཅས་ཀྱིས་བོད་མིའི་སེམས་
ཁོངས་སུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མ་ཁ་ཆེན་པོ་ཞིག་བཟོས་ཡོད། དེའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལོ་བཅུ་ཕྲག་ཁ་གསུམ་རིང་བོད་ནང་དཔལ་
འབྱོར་ཐོག་ནས་བྱུང་འབྲུད་བྱེད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་རྩ་གཏོར་དུ་གཏོང་བ། དེ་བཞིན་བོད་མིའི་ངོ་བོ་རྩ་བརྒྱལ་གཏོང་རྒྱ་
ཁོ་ནར་དམིགས་པའི་སྲིད་བྱས་གཞན་ལག་བསྐྱར་བྱས་པས་རྒྱུན་གྱིས། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༧ ལོའི་ཟླ་བ་གཉིས་པའི་ནང་བཀྲ་སྡེ་ཞེས་
པའི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲིག་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཞི་ཚོལ་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་བོད་ས་ཡོངས་སུ་རྒྱུན་ཚད་
མེད་པར་རང་ལུས་མེར་སྲིག་གི་གནས་ཚུལ་བྱུང་སྟེ། ༥་བར་བོད་མི་ ༡༤༡ གིས་རང་ལུས་མེར་སྲིག་བཏང་སྟེ་ལགོང་ས་
ལ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་བོད་ལ་གདན་ཞུ་དགོས་པ་དང་། བོད་མིར་རང་དབང་དགོས་པའི་མངོན་འདོད་བཏོན་ཡོད།

བོད་མིའི་རང་སྐྱོང་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་མངོན་འདོད་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཡོད།

བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཚོས་ཡང་ནས་ཡང་དུ་རྒྱ་གཞུང་ལ་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་བཟོ་དགོས་པའི་འབོད་
སྐུལ་ཞུས་ཡོད། དེས་ཀྱང་མ་ཟད་སྲིད་སྲོལ་གྱི་འཕེལ་ལོ་དང་། སྲིད་སྲོལ་གཞིར་པ་བྱེད་དུ། དམར་ཚོགས་དུང་ཆེ་དུལ་ཡའོ་པང་
སོགས་རྒྱ་ནག་གི་དབུ་བྱེད་མང་པོས་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་རྣམས་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་བཟོ་རྒྱུའི་བསམ་ཚུལ་ལ་རྒྱུ་རྐྱེན་གནང་ཡོད།
ཡཔའ་ཆེན་སྐུ་བྱེད་བཅུ་པ་དང་། ང་ལོད་ངག་དབང་འཛིགས་མེད། འབའ་པ་ལུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་སོགས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་
སྤྱི་འཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བོད་རིགས་མཐོ་རིམ་དབུ་བྱེད་ཚོས་ཀྱང་རེ་འདུན་བཏོན་པ་མ་ཟད། དེ་ལྟར་བྱེད་རྒྱུ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་
འཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་བྱིས་དང་བཅའ་བྱིས་བཅས་དང་མཐུན་པ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་ངེས་གཏན་གནང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༦
ལོར་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་རྣམས་རང་སྐྱོང་རྫོང་ས་གཅིག་གི་ནང་གཅིག་གྱུར་བཟོ་བྱས་ཀྱི་ཞིབ་ཚུལ་
འཆར་གཞི་བཟོ་བཏོད་ཆེད་དམར་པོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་རྣམས་པ་སངས་རྒྱལ་ལེ་ཤེས་ (ཐན་པའོ) སོགས་ཀྱི་དམིགས་
བསལ་ཚོགས་ཚུང་ཞིག་བཅུགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་རྗེས་སུ་གཡོན་ཐལ་གྱི་རྒྱུ་པས་ལམ་རྫོང་བྱུང་མེད།

དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་ཀན་སློང་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གྱི་བོད་རིགས་ཏང་ཡོན་ཁག་གཅིག་གིས་རྒྱ་ནག་
དབུས་གཞུང་ལ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་འོག་འདུག་དགོས་ཅེས་ས་དྲགས་འཁོད་པའི་སྒྲན་ཞུ་སྐུལ་ཡོད།

འབའ་པ་ལུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་སྲིད་འཛིན་དུལ་ཅིན་ཐའོ་ལ་ཡིག་འབྲིན་རིམ་པ་སྐུལ་བའི་ནང་ “བོད་རིགས་
ཡོངས་ལ་གོང་འཕེལ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེད་པའི་རང་སྐྱོང་རྫོང་ས་ཤིག་འདུགས་རྒྱུའི་གནད་དོན་ཐོག་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣ་ཁ་གསུམ་གྱིས་འདི་ཕྱི་
རྫོང་བོད་མིས་བཏོན་པའི་བསམ་ཚུལ་རེད་བསམ་གྱི་ཡོད། འདི་ལོ་ལོ་རྒྱུས་ཚོགས་པའི་ཞིག་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། བསམ་ཚུལ་འདི་འདྲ་
སྲོལ་མ་ནས་ཡོད་” ཅེས་བཏོད་ཡོད། (Wangyal, Bapa, P. 2007. Witness to Tibet's History)

པོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་“སྐོར་ལོག་རོགས་སྐྱོར།”

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་དུ་བཙན་འཛུལ་བྱས་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི། པོད་དེ་རྗེས་ལུས་དང་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་གྱི་སྤྱི་
ཚོགས་ཞིག་ལས་མཐར་སྐྱོད་གཏོང་ཆེད་ཡིན་ཅེས་ཁ་གཏམ་གསུངས་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་སྤྱིའི་འགོ་བཅིའི་ཡར་ཐོན་གྱི་ཚད་གཞིའི་
ཐོག་པོད་དུ་ལྟུང་དུ་ཅང་གི་རྗེས་ལུས་ཐེབས་ཡོད། པོད་ནང་རྒྱ་སྤྱིའི་རང་དབང་ལྡན་པའི་གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་དང་།
འགོ་བཅིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཚོགས་པ་ཁག་ཞིབ་དཔུང་གྲེད་པར་འགྲོ་མི་ཚོགས་པ་ཡིན། པོད་ཀྱི་དུ་ལྟུང་གོང་འཕེལ་གནས་སྤངས་ཐོག་
མཉམ་འབྲེལ་རྒྱ་མཚོ་གསུང་གི་གོང་འཕེལ་འཆར་བཀོད་ལས་ཁུངས་ (UNDP) ཀྱིས་“འགོ་བཅིའི་ཡར་ཐོན་གྱི་འཕེལ་རིམ་གྱི་ཆ་
ནས་པོད་དུ་ལྟུང་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་གཞན་གྱི་རྗེས་སུ་ལྷུང་ཡོད། པོད་ནང་ས་གནི་རྒྱུ་བ་པ་དང་། རང་བྱུང་མཐུན་རྒྱུ་དཀོན་པ་
མང་གཞིའི་མཐུན་རྒྱུ་ལྡང་ངེས་མེད་པའི་རྒྱུ་གྱིས་པོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་འགོ་བཅིའི་རྒྱུ་བ་བཅོ་གྱི་ཡོད། དེ་
ལྟར་པོད་ནང་གོང་ཁྲུང་ཁག་ཁོ་ནར་ཡར་རྒྱས་སྤྱིན་པ་དང་། གོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་འཚོ་སྡོད་གྲེད་པའི་པོད་མི་ཡམ་ཆེ་བ་དེ་དག་རྒྱ་
ནག་གི་ས་ཁུལ་གཞན་ནས་སྤོངས་པའི་ལས་མི་རྣམས་དང་བརྒྱུར་ན་ལག་རྩལ་ཞན་པའི་གནས་སྤངས་འོག་ པོད་ནང་ཡར་རྒྱས་
གཏོང་རྒྱུའི་ལས་གཞི་སོགས་ལས་པོད་མིར་ཕན་ཐོགས་སྤུང་བུ་ཅེས་ལས་ཡོང་གི་མེད་” ཅེས་གསུངས་ཡོད།

པོད་ནང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་ཐབས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་སྲིད་བྱུས་ལ་ངེས་པར་དུ་བརྒྱུར་ཞིབ་དགོས། དེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གི་སྲིད་
བྱུས་ཀྱི་རྒྱུ་བ་པས་པོད་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཁ་གསུང་རོགས་དཔུལ་ལ་མ་རྟེན་ཐབས་མེད་ཆགས་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱུང་གནས་སྤངས་ལ་
དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་བ་ཚོས་“ཁྲག་གསལ་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་”ཞེས་འཕྲོད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་པོད་ནང་
མང་གཞིའི་མཐུན་རྒྱུ་དང་། གཞུང་ལམ། མེ་འཁོར་རྒྱལ་ལམ། གནམ་ཐང་། དེ་བཞིན་འཕྲིན་གཏོང་མ་ལག་སོགས་
འཛུགས་སྐྱོར་གྲེད་པར་དཔུལ་འབྲོར་ཆེན་པོ་འགྲོ་བུ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ཚོ་ཚང་མ་པེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གིས་པོད་ཐོག་དབང་
རྒྱུར་གྲེད་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོང་ཆེད་རེད། མ་ཟད། རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་ལག་པ་གཡས་པས་པོད་ལ་གང་སྤྱད་པ་དེ་ལག་པ་
གཡོན་མས་སྤྱིར་འབྲེར་འགྲོ་གྱི་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་བ་ཚོས་གཡོ་སྤྱིའི་གྲེད་ཐབས་དེར་“སྐོར་ལོག་རོགས་སྐྱོར་”ཞེས་
འཕྲོད། པོད་ནང་དུ་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོར་གཞུང་ལམ་དང་མེ་འཁོར་རྒྱལ་ལམ་སོགས་འཛུགས་སྐྱོར་བྱས་ཏེ་པེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གིས་
རབ་དུ་སྤྱོད་པའི་པོད་ཀྱི་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་སྤོངས་འདོན་གྲེད་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོང་གི་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ད་དུང་པོད་ཀྱི་
རྒྱུ་རྒྱ་དང་། རྒྱ་པོའི་ཐོན་ཁུངས། གཏོར་ཁའི་ཐོན་ཁུངས་བཅས་ནས་ས་གནས་པོད་པར་གྲུན་གསལ་བྱུང་བུ་ལས་མ་སྤྱད་པའམ།
ཡང་ན་རྩ་བ་ནས་མ་སྤྱད་པར་སྤོངས་འདོན་གྲེད་ཀྱི་ཡོད།

ཕྱོགས་གཞན་ནས་པེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གིས་པོད་ནང་གོང་ཁྲུང་གི་རྒྱ་མ་པར་བརྒྱུར་བ་དང་། མང་གཞིའི་མཐུན་རྒྱུ་

འདྲུགས་སྐྱུན་ཤིང་པ། སྤྱི་མི་སྡོད་ཤུགས་བྱས་པ་སོགས་ཀྱིས་བོད་མི་རྣམས་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲོད་ཟུར་འབྱུང་བཏང་བ་དང་། ད་དུང་བོད་མི་རྣམས་ལ་ལག་རྩལ་གང་ཡང་བརྒྱུད་སློབ་མེད་སྟབས། བོད་ནི་ད་ལྟོ་མ་རྩ་དང་ངལ་རྩོལ་རྣམས་ཤུགས་གཉིས་ཀའི་ཐོག་ཕྱི་རོགས་སྐྱོར་ལ་བརྟེན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། “གོང་ཁྱིམ་ལྷོ་བར་བྱས་པའི་གོང་འཕེལ་དེས་གོང་ཁྱིམ་དང་གོང་གསེབ་དབར་དང་། རྒྱ་མི་དང་བོད་མིའི་དབར་ཡོང་འབབ་ཀྱི་ཉེ་བཟུང་བར་ཐག་རིང་དུ་གཏོང་བར་མཐུན་སྐྱོར་བྱས་ཡོད།” (Holcombe, Arthur. 10 June 2002. Testimony to US Congressional Executive Commission on China)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ཡར་རྒྱས་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཆེད་སློར་མོ་ས་ཡ་མང་པོ་འགྲོ་སོང་གཏོང་གི་ཡོད་ཅེས་ཡང་ནས་ཡང་དུ་གོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། འོན་ཏེ་དངོས་ཐོག་ས་གནས་བོད་མི་ཚོར་དངོས་སུ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པའི་འཕྲོད་བསྟེན་དང་། བེས་ཡོན། ལས་ཞུགས། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཕན་བདེ་སོགས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔུལ་འབོར་དེ་ནས་གཚོད་འགྲོ་སོང་གཏོང་གི་ཡོད་པ་དེ་ནི་དྲི་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་རང་གི་རྣམ་གངས་རིགས་རྩིས་ནང་དཔུལ་འབོར་མང་ཆེ་བ་རྒྱ་ནག་གི་རྣམ་བཞུད་ཐོན་སྐྱེད་ཆེན་པོའི་ཆ་གས་སུ་བོད་ཀྱི་གཏོར་ཁའི་ཐོན་ཁུངས་དཔོར་འདྲན་ཤིང་རྒྱ་དང་། བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ཡུལ་སྐོར་སློབ་འཆམ་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལས་ཤིང་། ད་དུང་རྒྱ་མི་གནས་སྡོད་དཔོར་འདྲན་ཤིང་པའི་མཐུན་རྐྱེན་དུ་གཞུང་ལམ་དང་། མི་འཁོར་རྩུགས་ལམ། གནམ་ཐང་བཅས་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་གི་ཡོད་ལུགས་གསལ་འདུག

བོད་མིའི་དངོས་འབྲེལ་དགོས་མཁོ་ནི། གོང་གསེབ་དང་གོང་རྩལ་ཁག་དུ་དགེ་ཆན་ཚད་ལྡན་ཡོད་པའི་སློབ་གྲྭ་དང་། དང་དུས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་དང་ཚད་ལྡན་སློབ་པ་ཡོད་པའི་སློབ་ཁང་། ད་དུང་ལས་ཀ་དང་ལས་ཞུགས་ཀྱི་གོ་སྐབས་བཅས་ཡིན།

མཐའ་སྡོམ། རེ་ཅིང་གཞུང་ལ་བསམ་འཆར་འགའ།

པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་ཐུབ་པ་ཡིན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་འགྲུབ་སྲིད་པའི་ཉེན་ཁ་ལས་ཁེ་ཕན་ཆེ་བ་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་
འགོ་བློན་ཚོས་བཤད་པའི་ཉེན་ཁ་གཅིག་ཕྱི་དེ་ནི། ལེ་ལོ་ལ་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲིད་ཚུལ་
གཞུང་ལ་འདོད་ཆོམ་མེད་པའི་མང་ཚོགས་ལ་མིག་དཔེ་ལྟ་བུ་འཛུལ་ཉེན་ཡོད་ལུགས་བཤད་པ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། བསམ་
ཚུལ་དེ་ཉེན་ཁར་དོགས་ཐོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འགོ་བློན་ཚོའི་འཇུག་སྐྱོད་ཚུལ་ལོན། ལེ་ལོ་ལ་ས་ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་
མཆོག་ནས་དུས་ཉུག་ཏུ་གྱུ་བཤད་དང་། འགྲིག་འཇགས། འཆོ་མེད་ཞི་བའི་ལམ་དུ་བསྐྱོད་རྒྱུའི་བཀའ་སློབ་བཀའ་དྲིན་བསྐྱབས་
ཡོད། ལེ་ལོ་ལ་ས་མཆོག་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་དཀའ་རྙོག་རྣམས་ཞི་བའི་ལམ་ནས་སེལ་ཐབས་གནང་མཁན་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། གཏོར་
བཤེག་གཏོང་མཁན་ཞིག་ཅུ་བ་ནས་མ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཇུག་སྐྱོད་དུ་དེ་ལྟ་བུའི་ཉེན་ཁ་མཐོང་གི་ཡོད་ཀྱང་། དོན་དངོས་ཐོག་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་དང་བདེན་
ཐོག་མགོ་གསུམ་ཐུབ་ཐག་གཅོད་བྱས་ཆེ་གཤམ་གསལ་ཕན་རྐྱབས་ཆེ་བའི་ཁེ་ཕན་དག་ཡོད།

པོད་ནི་རྒྱ་དཀར་ནག་དབར་འབྲེལ་ལམ་གྱི་ཟམ་པ་ལྟ་བུ་ཆགས་རྒྱ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལེ་ལོ་ལ་ས་མཆོག་དང་ལྷན་དུ་གྲོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱས་ཆེ། དེས་རྒྱ་དཀར་
ནག་གཉིས་དབར་དེ་སྔ་དབྱེན་ངིའི་སྲིད་གཞུང་དང་། ལུ་རུ་སྟུ། མན་རྩའི་རྒྱ་ནག་བཅས་གསུམ་པོས་པོད་མཐོ་སྐྱབས་ཐོག་འཐབ་
རྩལ་གྱི་འགན་ཚུན་བྱུང་བའི་སྐབས་ནས་བྱུང་བའི་འཐབ་རྩལ་གྱི་སྤོ་དོགས་ཆེ་ཤོས་དེ་མེད་པར་བཟོ་བྱུང། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་རྒྱ་
གར་དབྱེན་ངིའི་གཞུང་གིས་པོད་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་སྐབས། རྒྱ་ནག་གི་གསང་སྤོད་འདྲ་བའི་པོད་བརྒྱུད་དེ་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་
ཁག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་དངོས་སུ་བཅན་འཇུག་བྱེད་ཉེན་ཡོད་པའི་ཞེད་སྐྱོར་ཆེན་པོ་ཞིག་མན་རྩའི་གཞུང་ལ་འདྲ་བའི་ཞེད་
ལྟར་སྤོད་འགོ་གཏོང་བའི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་རྒྱ་དཀར་གྱིས་པོད་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་པ་དང་། ཕྱི་གསེང་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༩
ལོར་རྒྱ་དཀར་ནག་དབར་མཐའ་མཆོམས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐོག་དམག་འཇུག་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཅོད་པོ་ཞིག་ཏུ་གྱུར།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དབྱུ་མའི་ལམ་གཞིར་བཟུང་ནས་པོད་མིའི་མངོན་འདོད་སྐྱབས་ཐབས་བྱས་ཆེ་རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་
དབར་ཕན་ཚུན་འཐབ་བྱས་ཐོག་ཡིད་ཆེས་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཕྱི་གསེང་གཉིས་ཀྱི་ས་མཆོམས་སྤོད་བྱེད་དང་། དམག་དབྱུང་
ཕན་ཚུན་དབར་གདོང་བྱུག་གི་གནས་ཚུལ་མི་ཡོང་བའི་ཁེ་ཕན་ཡོད། དེ་བཞིན་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་
གཞུང་གོང་འཕེལ་སྐྱུལ་འདེད་ཡོང་རྒྱ་དང་། ཨ་ཤི་ཡའི་སྤོང་ཆེན་ཡོངས་སུ་ཞི་བདེ་ཡུན་གནས་བསྐྱུན་བྱུང།

དེ་ལྟ་བུའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་ནང་པོད་དེ་སྤར་བཞིན་སྐྱར་ཡང་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་ནང་པ་རྣམས་ཀྱི་ནང་ཚོས་སློབ་གཉེན་གྱི་ཡུལ་གྱི་སྡེ་གནས་སྐོག་ཏུ་འགྱུར་རྒྱུ་དང་། དེས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་གྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་པའི་དཔལ་ལོན་ཆེས་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་དང་། ཕན་ཚུན་དབར་དཔལ་འབྲོར་དང་རིག་གཞུང་བརྗེ་ལེན་བཅས་གང་ཅིར་ཕན་ཐོགས་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།

པོད་ནི་དོང་ཀོང་ལ་མིག་དབེ་ལྷ་བྱ་ཞིག་ཆགས་རྒྱ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཅ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་ཡིན་ན། དོང་ཀོང་མི་མང་ཚོའི་སེམས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོང་ཚོར་བརྩོན་འདོག་གྱི་རྒྱ་རེད་སྟུང་པའི་ཚོར་སྐྱེད་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོང་དེས་ཡིན། པོད་མི་རྣམས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སློབ་ཞིག་ཐོབ་ཆོ། དོང་ཀོང་མི་མང་ཁོད་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་བསམ་སྣོ་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་བ་མ་ཆད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྲིད་འཛིན་ཞིས་ཅིན་ཡིང་གི་ཀྱང་གོའི་ཕྱགས་འདུན་ཞེས་པ་ཁ་ཡོད་ལག་ཡོད་ཡིན་པ་དངོས་སུ་རྫོགས་ཐུབ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་འདི་ཨེ་ཤི་ཡའི་སྤྱི་ཚེན་ཁོར་ལུ་ཁོད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་ཐད་གལ་གནད་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། བུ་གཞིག་གཏོང་ཡུལ་ཞིག་མིན་པར་དོས་འཛིན་གྱི་འགོ་བཙུགས་པ་ཡིན་ན། དོང་ཀོང་མི་མང་གིས་མ་འོངས་པར་ཁོད་ཚོའི་གནས་སྐྱེད་པོད་དང་གཅིག་མཚུངས་ཆགས་རྒྱའི་ཞེད་སྐྱེད་གྱི་དཔལ་ལྷན་ལྟར་བྱུ་ཡིན།

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་ཆེ་མཐོང་དང་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེ་རུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་མིའི་དྲང་བདེན་གྱི་མདོན་འདོད་རྣམས་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཡིན་ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་ཆེ་མཐོང་ཆེ་རུ་འགྲོ་དེས་ཡིན། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཨ་སྐོར་ས་ཡ་མང་པོ་འགྲོ་སྲིད་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་གི་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེ་རུ་གཏོང་ཆེད་འཛམ་གླིང་ཁོར་ལུ་ཁོད་ཅིའི་སློབ་གཉེན་ཁང་བཙུགས་དགོས་དོན་མེད། དེས་ཀྱང་མ་ཆད། ལམ་གྲོ་ས་ལྗང་བས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་དྲུང་ནས་གསུང་ཚོས་ཞུས་ཏེ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་བའི་སློབ་མ་ས་ཡ་མང་པོས་པོད་དུ་སློབ་གཉེན་ཆེད་དུ་ཡོང་རྒྱུ་དང་། ཆབས་གཅིག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བག་ཆགས་བཟང་པོ་ཞིག་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཆེ་མཐོང་དང་མིང་གྲགས་ཡོང་བའི་ཆ་རྒྱུན་བསྐྱེད་བྱུ་ཡིན། དེས་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲག་ཤུགས་དང་དཔལ་འབྲོར་གྱི་སློབ་སྐྱོང་དོམས་པ་ལས་པོད་ཀྱི་གནད་དོན་དྲང་བདེན་གྱི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱ་ཐབས་བྱེད་ན། རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་ཀྱི་དགོས་འདུན་ལྟར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་བརྩོན་འདོག་ཐོབ་རྒྱུ་ཡིན། ཆ་རྒྱུན་འདིའི་འོག་རྒྱ་ནག་འཛམ་གླིང་ནང་དུ་སྡེ་བུད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དོ་བོའི་ཐོག་ནས་རྒྱུད་ཀྱི་གོ་མ་སྐབས་གསར་པ་ཞིག་སློབ་ཐུབ།